

Onsdagen den 10 december

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1 Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning*Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning*

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:26 med anledning av propositionen 1975/76:61 om särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning jämte motioner.

I propositionen 1975/76:61 hade regeringen (finansdepartementet) föreslagit riksdagen att

dels anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,

2. lag om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning,

dels till Bidrag till vissa investeringar på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I syfte att stimulera näringslivet till investeringar i maskiner och andra inventarier framläggs i propositionen förslag om ett särskilt investeringsavdrag vid den statliga inkomsttaxeringen, motsvarande 10 % av anskaffningskostnaden för investeringar i maskiner och andra inventarier som sker under perioden den 15 oktober 1975–den 31 december 1976.

För samma slag av investeringar föreslås dessutom – för de näringsidkare som inte helt kan utnyttja avdraget – alternativt ett statligt skattefritt investeringsbidrag motsvarande 4 % av anskaffningskostnaden. Detta bidrag skall kunna utgå för en anskaffningskostnad av högst 500 000 kr. för beskattningsår under perioden. Bidrag och avdrag kan inte utgå jämsides med varandra.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:98 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag skulle kunna åtnjutas för såväl maskiner och andra inventarier som investeringar i byggnad, dock inte för sådan byggnadsinvestering för vilken investeringsfond, särskild investeringsfond eller arbetsmiljöfond tagits

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

i anspråk,

1975/76:105 av herr Helén m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade införa investeringsavdrag för näringslivets byggnader under samma tid och på samma villkor som föreslagits gälla för avdrag vid maskininvesteringar,

1975/76:141 av herr Nordgren m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att investeringsavdrag alternativt investeringsbidrag skulle åtnjutas för inventarier vilkas anskaffnings- eller tillverkningskostnad icke understeg 5 000 kr. samt att i övrigt bifalla propositionen.

1975/76:144 av herr Clarkson (m),

1975/76:145 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade avslå propositionen 1975/76:61.

1975/76:146 av herrar Josefson (c) och Olsson i Sundsvall (c), vari hemställts att särskilt investeringsavdrag resp. statligt investeringsbidrag fick åtnjutas om anskaffnings- eller tillverkningskostnaderna uppgått till minst 5 000 kr. under ett beskattningsår,

1975/76:147 av herrar Josefson (c) och Olsson i Sundsvall (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att den i propositionen föreslagna lagtexten skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande

beträffande lagen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt att den skattskyldige skulle ha rätt att framställa yrkande om investeringsavdrag genom besvär hos skatterätt, om nettointäkten höjts av taxeringsnämnd så att avdraget kunnat utnyttjas till fullo, och

beträffande lagen om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning att ansökan om investeringsbidrag för inventarieanskaffning skulle inges till riksskatteverket senast den 31 december under beskattningsåret, samt

1975/76:148 av fru Troedsson (m), vari hemställts att riksdagen skulle anta av motionären framlagt förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten, innebärande bl. a. att skattskyldig, som drev rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under tiden den 1 oktober 1975–den 30 juni 1976 satte i gång ny-, till- eller ombyggnad på fastighet för användning i förvärvskällan eller utförde reparationsarbeten på sådan fastighet, skulle vid taxeringen till statlig inkomstskatt år 1977 medges ett särskilt investeringsavdrag motsvarande 10 % av kostnaderna för byggnads- och reparationsarbete, som utförts under tiden den 1 oktober 1975–den 31 december 1976.

Utskottet hemställde

1. beträffande införandet av särskilt investeringsavdrag och investeringsbidrag att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:145,

2. beträffande byggnadsinvesteringar att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1975/76:98,

2. motionen 1975/76:105,

3. motionen 1975/76:148,

3. beträffande beloppsgränsen för inventarieanskaffningen att riksdagen

gen skulle avslå

1. motionen 1975/76:141,
2. motionen 1975/76:146.

4. beträffande delleveranser att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:144 i den mån den inte kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört,

5. beträffande ansökningsförfarandet

1. att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:147 skulle bifalla propositionen 1975/76:61 i dessa delar med den komplettering av bestämmelserna som utskottet förordat.

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:147 i den mån den inte kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört och under 5.1 hemställt,

6. beträffande författningsförslagen att riksdagen till följd av vad ovan hemställts skulle anta de vid propositionen 1975/76:61 fogade förslagen till

1. lag om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt med den ändringen, att 4 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att om taxeringsnämnden höjt nettointäkten av den förvärvskälla, i vilken inventarierna anskaffats eller tillverkats, fick den skattskyldige i besvär hos länsrättsverket framställa yrkande om investeringsavdrag,

2. lag om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning.

7. beträffande anslag till bidrag till vissa investeringar att riksdagen till Bidrag till vissa investeringar på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Reservationer hade avgivits

beträffande byggnadsinvesteringar

1. av herrar Magnusson i Borås (m), Andersson i Knäred (c), Josefson (c), Mundebo (fp), Olsson i Järvsö (c) och Hallenius (c) samt fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 2 och 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:98, 1975/76:105 och 1975/76:148 skulle anta av reservanternas framlagda förslag till

1. lag om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten,
2. lag om statligt investeringsbidrag för vissa byggnadsarbeten,

beträffande beloppsgränsen för inventarieanskaffningar

2. av herrar Magnusson i Borås (m), Andersson i Knäred (c), Josefson (c), Mundebo (fp), Olsson i Järvsö (c) och Hallenius (c) samt fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 3 och 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:141 och 1975/76:146 samt med avslag på propositionen i dessa delar beslutade

dels att 3 § lagen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt skulle ha av reservanternas föreslagen lydelse,

Nr 41

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

dels att 3 § lagen om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning skulle ha av reservanterna föreslagen lydelse.

Herr MAGNUSSON, i Borås (m):

Herr talman! Redan vid vårriksdagen motionerade vi moderater om att regeringen borde framlägga förslag om ett investeringsavdrag för att öka näringslivets aktivitet. Med hänsyn till vårt lands dåliga bytesbalans är det givetvis ett livsvillkor att alla möjligheter att nå effektivitet tillvaratas. Det borde bäst kunna ske genom att man moderniserar och förbättrar produktionsapparaten för att kunna möta konkurrensen från utlandet, som i dag är ganska besvärande. Detta gäller naturligtvis i lika stor utsträckning exportindustrierna som våra hemmamarknadsindustrier, när de skall brottas med den utifrån kommande konkurrensen.

Vi hälsar därför med tillfredsställelse att regeringen nu följt riksdagens i våras fattade beslut om att bifalla vår motion och begära förslag till ett investeringsavdrag. Det är också bra att man har kombinerat avdraget med ett mindre bidrag till dem som inte har några vinster och sålunda inte kan tillgodogöra sig avdraget vid kommande taxering.

Vi har emellertid ansett att den undre gränsen för erhållande av bidrag eller avdrag, som satts vid en investering av minst 10 000 kr. är väl hög. Då det givetvis är synnerligen angeläget att även den mindre företagsamheten stimuleras till ökade investeringar finner vi att beloppet i stället borde vara 5 000 kr. För detta belopp talar också att det endast är en mycket kort tid kvar av innevarande år, varför även 5 000 kr. kan vara rätt mycket för många småföretagare.

Småföretagsamheten har visat sig ha en förvånansvärt god motståndskraft under dåliga tider. Därför är det av vikt att man även här får en stimulans till rationalisering. Inte minst torde det inom jordbruket finnas ett intresse för ytterligare investeringar i maskiner och förnyelse av byggnadsbeståndet. Vi har också funnit att man – även om det nu är angeläget att öka investeringarna på maskinområdet – bör försöka stimulera byggandet inom näringslivet. Det torde vara en väsentlig uppgift i dag att satsa på en utbyggnad, så att man klarar de besvärliga tider som vi tydligen har framför oss.

Vi vet allesammans att det har skett en relativ minskning i världshandeln. Därför är det givetvis av stor betydelse att nu försöka se till att vårt land i framtiden har den produktionsapparat som är nödvändig dels för att möta en eventuellt hårdnande konkurrens, dels för att utnyttja en kommande högkonjunktur, som vi hoppas inte är alltför avlägsen i tiden.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till de reservationer som har fogats till skatteutskottets betänkande nr 26.

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 26 behandlas frågan om införandet av ett särskilt investeringsavdrag och ett statligt investerings-

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

bidrag för inventarieanskaffning. Redan i våras var frågan uppe i riksdagen och i finansutskottet, bl. a. motionsvägen från centern: sida om vilka åtgärder man borde vidta för att åstadkomma en beredskap i den händelse konjunkturutvecklingen skulle te sig mindre positiv. Nu har det läget inträffat att man ansett det nödvändigt att vidta åtgärder för att stimulera näringslivet till att öka sina investeringar i maskiner och inventarier.

Från centern ser vi med tillfredsställelse att regeringen denna gång tillmötesgått vårt krav, nämligen att komplettera investeringsavdraget med ett investeringsbidrag. Givetvis kommer även i fortsättningen de stora och kapitalstarka företagen att vara de som till allra största delen kan utnyttja investeringsavdragen, men nu har även företag med mindre resurser fått möjlighet att få del av stimulansbidraget. Med vetskap om vad de mindre och medelstora företagen betyder i svenskt näringsliv och för vårt lands produktion anser vi det betydelsefullt att stimulansbidragen får en sådan utformning att de kan utnyttjas av hela näringslivet.

I en partimotion från centerpartiet har ställts kravet att även investeringar i byggnad skall få åtnjuta ett liknande avdrag eller bidrag. Dock föreslås i motionen att dessa stimulansåtgärder inte skall utgå, därest medel från investeringsfond, särskild investeringsfond eller arbetsmiljöfond tagits i anspråk.

Utskottsmajoriteten har inte tillmötesgått detta krav. Som motivering för ställningstagandet framhålls bl. a. de åtgärder som redan vidtagits för att stimulera investeringar på byggsidan och på den statliga och kommunala sidan. Vidare framhålles att investeringsfonderna frisläppts t. o. m. mars månad 1976 samt att de särskilda investeringsfonderna och arbetsmiljöfonderna får tas i anspråk för investering i byggnader. Men ett faktum är att den stora del av näringslivet som inte haft rätt eller möjlighet att avsätta till här nämnda fonder inte berörs av de stimulansåtgärder som utskottet hänvisar till.

Vi har från centern såväl i motion som i reservation yrkat på införandet av ett 10-procentigt byggnadsinvesteringsavdrag eller ett 4-procentigt investeringsbidrag som ett komplement till de av regeringen tidigare vidtagna åtgärderna. Utskottsargumenteringen utgör egentligen ett mycket starkt understrykande av det berättigade i de krav centern framställt. En stor del av vårt näringsliv står utanför möjligheten att få del av de föreslagna stimulansåtgärderna på byggsidan. Rättvisan kräver att man även ger denna del av svenskt näringsliv, som i stor utsträckning består av mindre och medelstora företag, en stimulans för att öka byggnadsinvesteringar – investeringar i en del av näringslivet som totalt sett har stor betydelse i den sammanlagda produktionen.

Det är beklagligt att inte utskottsmajoriteten kunnat biträda detta berättigade krav, särskilt som man själv i utskottet bevisat att denna sektor av näringslivet är utestängd från möjligheten att utnyttja de stimulansåtgärder som redan vidtagits eller nu föreslås.

Även till en annan punkt i utskottsbetänkandet har det fogats en re-

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

servation bl. a. från centerns ledamöter i utskottet. Det är beträffande den nedre gräns som föreslås för rätt till investeringsavdrag eller bidrag. Utskottsmajoriteten biträder propositionens förslag att denna gräns nu höjs från vad som tidigare varit gällande, nämligen 5 000 kr., till 10 000 kr. Vi har från centern yrkat att gränsen även denna gång fastställs till 5 000 kr. Motiveringen härför är bl. a. att man bör låta en sådan stimulansåtgärd vara tillgänglig för en så stor del av näringslivet som möjligt. Uppdelningen på två beskattningsår kan medföra att en relativt stor investering som sker under denna period, 15 oktober 1975 – 31 december 1976, genom delleverans under de två beskattningsåren blir utestängd från stimulansåtgärderna.

Enbart av vad jag här sagt framgår att förlusterna i det enskilda fallet kan bli väsentligt större än vad utskottsmajoriteten framhåller. Därtill kommer att vi vid tidigare tillfällen har haft procentsatser på inte bara 10 utan också på 20 och så sent som 1972–1973 på 30 % när det gällde investeringsavdragen. Skulle detta komma att upprepas får höjningen av den lägre gränsen från 5 000 till 10 000 kr. en väsentligt större betydelse än vad utskottsmajoriteten anser.

Beträffande ansökningsförfarandet har i centermotionen 1975/76:147 det förhållandet framhållits att den skattskyldige genom att taxeringsnämnden frångår deklarationen kan gå miste om möjligheterna att utnyttja investeringsavdraget eller erhålla motsvarande bidrag. Vi begärde i motionen att deklaranter i dylika fall skall ha en särskild besvärsmöjlighet, och på denna punkt har utskottet tillmötesgått vårt krav, vilket jag ser med tillfredsställelse.

Herr talman! Med det anförda har jag i korta ordalag redogjort för centerns ställningstagande i dessa frågor, och jag yrkar härmed bifall till de två reservationer som fogats till utskottets betänkande.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Med hänsyn till att två inlägg redan har gjorts för reservationerna och även med hänsyn till kammarens arbetsprogram skall jag begränsa detta mitt inlägg.

Jag kan göra det också därför att det i huvudsak är ett bra förslag som nu behandlas. Vi på vårt håll har nämligen den uppfattningen att det i nuvarande konjunkturläge är ett positivt inslag i den ekonomiska politiken att medge ett särskilt investeringsbidrag motsvarande 10 % av anskaffningskostnaderna för investeringar i maskiner och andra inventarier från hösten 1975 och under hela 1976 samt, för företag som inte kan utnyttja detta avdrag, ett statligt investeringsbidrag med 4 % av anskaffningskostnaderna. Vi tror att de åtgärderna kan bidra till att stimulera näringslivet till investeringar i maskiner och andra inventarier och därmed skapa mera sysselsättning. Vi anser dock att detta investeringsavdrag bör kompletteras med motsvarande avdrag för investeringar i byggnader. Det är nämligen just genom en kombination av en expansion i näringslivet och i nybyggnader som vi bör kunna få en ökad sysselsättning.

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

Nu menar utskottsmajoriteten att det inte skulle vara nödvändigt att ytterligare stimulera byggnadsinvesteringarna, därför att det redan finns olika stimulanser av statlig och kommunal byggnadsverksamhet. Ja, det är riktigt att sådana stimulanser finns. Och meningen är att ett nytt stöd inte skall gälla samtidigt med ett annat. Det nya stödet bör avse företag som inte utnyttjar konjunkturinvesteringsfonder, arbetsmiljöfonder och särskilda investeringsfonder. Det är de som inte utnyttjar de fonderna som bör få stöd till byggnadsinvesteringar i form av avdrag och bidrag. Då kan detta vara ett värdefullt komplement till det som redan finns och ett komplement som kan bidra till att ytterligare öka sysselsättningen.

En sak till. Den undre gränsen för att få investeringsavdrag och bidrag bör liksom hittills vara 5 000 kr. Om man skulle höja den till 10 000 kr. som regeringen föreslår skulle många mindre företag inte kunna få stöd. Vi bör tillvarata alla möjligheter att stimulera sysselsättningen. Förreliggande betänkande handlar ju om ett bidrag för att skaffa fram flera jobb. Vi bör utnyttja alla möjligheter för att nå det målet.

Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till båda reservationerna av herr Magnusson i Borås m. fl.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Den ekonomiska politiken är inte självständig. Den ekonomiska politiken bedrivs på företagens och på kapitalets villkor.

Med olika medel försöker regeringen att stabilisera den kapitalistiska ekonomin. Regeringen har infört ett system av investeringsavdrag och andra avdrag och särskilda bidrag.

Denna politik innebär en inkomstomfördelning till kapitalägarnas förmån. Den har inneburit att löneandelen av produktionsvärdet har minskat och att vinstandelen ökat i motsvarande grad. Lönearbetarna uppmanas att visa anspråkslöshet i sina rättmätiga lönekrav, medan näringslivet får mer eller mindre förtäckta gåvor och subventioner av staten. Det är en politik som vänsterpartiet kommunisterna inte accepterat, och det har vpk många gånger deklarerat.

Trots omfattande statliga insatser för att stödja näringslivet sker hela tiden en ekonomisk stagnation och näringslivet uppvisar allt tydligare och mer svårartade kristendenser. Kapitalismen har klart visat att den inte kan ge ekonomisk trygghet med aldrig så mycket hjälp från de svenska löntagarna.

Inflationen har ytterligare skärpt den ekonomiska otryggheten.

Det sägs att olika former av gåvor och subventioner ges för att stimulera sysselsättningen. Men några uppenbara positiva effekter på sysselsättningsgraden har ännu inte kunnat konstateras.

Fortfarande uppgår arbetslösheten till omkring 500 000 människor. Fortfarande sker en ökande utslagning av arbetande från deras arbetsplatser. Nästan dagligen förmedlas genom massmedia planer på företagsfusioner och företagsnedläggningar eller, som det heter, inskränk-

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

ningar i driften. Den ökning av antalet sysselsatta som skett är mestadels att hänföra till deltidsarbetande.

Förslagen i proposition 61 motiveras av en strävan att stimulera näringslivet till investeringar i maskiner och andra inventarier. Som förslagen är utformade är det en blind stimulans. Det förekommer inga som helst krav på produktionens inriktning. Produktionen skall precis som tidigare styras av vinstintresset.

Som konjunkturpolitiskt medel är både investeringsavdrag och investeringsbidrag direkt dåliga. De kostar staten långt mer än den effekt de i bästa fall kan få. Sammanlagt kommer avdragen och bidragen till företagen att innebära en ökad kostnad för statsbudgeten på över 1 miljard kronor. Såväl en minskad inkomst som en ökad utgift ökar statsskulden. Dessa medel skulle kunna få en bättre och effektivare användning om de satsades på statlig industriverksamhet och på förbättringar av den kollektiva servicen.

Regeringens förslag är konjunkturpolitiskt ineffektivt. Men det är effektivt som omfördelning till förmån för kapitalägarna. Vänsterpartiet kommunisterna yrkar därför avslag på regeringens förslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 145 av herr Hermansson m. fl. som väcktes med anledning av propositionen 61.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Reservanterna har i sina inlägg redovisat innehållet i och syftet med propositionen 61 om stimulansåtgärder för att öka investeringarna i maskiner och inventarier. Det finns därför ingen anledning för mig att upprepa vad som har redovisats.

I sak är utskottet enigt om att de föreslagna åtgärderna är välgrundade. Att det ändå fogats ett par reservationer vid betänkandet beror på att företrädarna för de borgerliga partierna i ett par avseenden har önskat gå längre än vad propositionen föreslagit.

Först gäller detta omfattningen. Propositionen förutsätter att förslaget skall gälla investeringar i maskiner och i inventarier. Reservanterna vill öka avdragsrätten och bidragsrätten till att omfatta även investeringar i byggnader med vissa undantag, exempelvis bostads- och fritidshus eller byggnader som uppförs med investeringsfondsmedel och liknande.

Utskottsmajoriteten har avvisat den här utökningen med hänvisning till att bygginvesteringarna stimuleras i annan ordning. Det finns ett omfattande program för stimulanser på byggnadssidan, och man räknar med att de åtgärder som har föreslagits och beslutats kostnadsmässigt uppgår till omkring 900 milj. kr. Utskottet anser i likhet med departementschefen att det inte finns anledning att nu också öka stimulansen för bygginvesteringarna även med särskilda investeringsavdrag eller bidrag.

Den andra reservationen gäller beloppsgränsen. I propositionens förslag förutsätts att investeringskostnaden skall uppgå till minst 10 000 kr. för att avdrag resp. bidrag skall komma i fråga. Reservanterna vill sänka

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

det beloppet till 5 000 kr. Motiven härför anges främst vara att då särskilda investeringsavdrag tidigare har utgått har gränsen varit 5 000 kr. Vidare anser reservanterna att den nu justerade gränsen skulle komma att utesluta mindre företag från möjligheterna att komma i åtnjutande av fördelarna med investeringsbidragen.

Utskottsmajoriteten anser att det finns goda skäl att följa propositionens förslag med en beloppsgräns satt vid 10 000 kr. En jämförelse med vad som gällde 1971, då beloppsgränsen var 5 000 kr., är inte helt hållbar. Dels har det skett en viss förändring i penningvärdet, dels och framför allt innebär det föreliggande förslaget en utökning på så sätt att även bidrag skall komma i fråga då man inte kan utnyttja avdragsmöjligheterna vid taxeringen.

Denna utökade möjlighet kommer att ställa nya anspråk på administrationen. Framställningar om investeringsbidrag skall ske skriftligt till riksskatteverket. Ansökan om investeringsavdrag görs liksom tidigare i den allmänna självdeklarationen.

Det är angeläget att kostnaderna för att administrera avdragen resp. bidragen står i rimlig proportion till storleken av de förmåner som kan komma att utgå. Sänker man beloppsgränsen till 5 000 kr., som reservanterna föreslår, innebär det en skattelättnad på 200–300 kr. vid en investering av 5 000 kr., som bidragsvägen skulle ge 200 kr. Frågan är om belopp av den storleksordningen kan utgöra stimulans för tidigareläggning av investeringar eller animera företag till nya maskininvesteringar. Vi tror inte att det lyckas med så små medel utan att det är riktigare att som propositionen föreslår ha en beloppsgräns på 10 000 kr. – ett sådant förslag är bättre ägnat att tillgodose lagstiftningens syfte.

Utskottet har i det här sammanhanget också behandlat motion 145 av herr Hermansson m. fl. och fru Lantz har i ett inlägg utvecklat tankarna bakom den motionen något. Det finns därför anledning till några kommentarer.

Vi är beroende av bra företag i det här landet med möjligheter att hävda sig i den internationella konkurrensen. Detta är nödvändigt för att klara sysselsättningen och komma till rätta med de problem som vi upplever inte minst i dessa dagar beträffande bytesbalansen. För att lyckas med det krävs att företagen investerar i nya maskiner. Vi hyser väl båda, fru Lantz, oro för sysselsättningen. Denna är till stor del beroende av hur vi lyckas hävda oss ute på exportmarknaden och även av hur vi klarar oss med de svenska varorna här på hemmamarknaden i konkurrens med importerade varor. Klarar vi inte investeringarna är vi slagna till slant.

Den vpk-motion som vi haft att behandla i skatteutskottet har en kläm som det inte går att ta miste på, och det är den vi har haft att ta ställning till i utskottet. I motionen föreslås "att riksdagen måtte besluta att avslå propositionen 1975/76:61". Det är inget särdeles konstruktivt förslag, och därför har utskottet varit enigt om att avstyrka motionen.

Herr talman! Med det anförda hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag vill på två punkter ta upp vad herr Carlstein berörde. Han konstaterade mycket riktigt att åtgärder vidtagits som tillsammans beräknas omfatta ca 900 milj. kr. Det är kapital som så att säga har släppts fritt för att stimulera byggnadsinvesteringar.

Som jag sade i mitt förra inlägg berör detta dem som har möjligheter att utnyttja investeringsfonder och arbetsmiljöfonder eller åtgärder som gäller kommun eller stat. Men betyder inte den del av näringslivet som står utanför dessa möjligheter någonting för det svenska näringslivets totala produktion? Jag är förvånad över att de vidtagna åtgärderna så klart avgränsas till en viss sektor i samhället. Av utskottsbetänkandet framgår klart att man är medveten om att de mindre och medelstora företagen helt ställs utanför möjligheterna att få del av de stimulansåtgärder det här gäller. Stimulansåtgärder som enligt min uppfattning syftar till att dels främja sysselsättningen, dels att på sikt öka den totala svenska produktionen.

När det sedan gäller gränsdragningen, om det skall vara en nedre gräns vid 5 000 eller 10 000 kr., vill jag framhålla att lika väl som herr Carlstein kan säga att det rör sig om 200 kr. skulle jag kunna säga att det rör sig om 400 kr. Herr Carlstein har tagit den lägre gränsen och då kan jag ta den övre. Vi har tidigare sett att man efter en tid har höjt procentsatsen. Den kan då få mycket större betydelse. Samtidigt kan man inte komma ifrån att den har en viss psykologisk betydelse, kanske större än den rent ekonomiska.

Man skall inte övervärdera de administrativa besvär som dessa åtgärder kan åstadkomma. Vill man verkligen satsa på att få till stånd ökade investeringar, bör man vidga möjligheterna så att fler kan få del av stimulansåtgärderna.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Det är av speciellt stort intresse att man har stimulerat byggandet på sätt som skett. Men som herr Josefson sade är det här fråga om att man också skall kunna ge en stimulans åt näringslivet, åt jordbruket, skogsbruket och alla våra små företag. Det har säkert mycket stor betydelse att man gör så. Detta avdrag kanske inte är så stort, men liksom herr Josefson tror jag att det har en viss psykologisk verkan.

Herr Carlstein varnade för administrationen, men jag tycker att man inte behöver tala om den i detta sammanhang eftersom den är ytterligt enkel. Avdraget har sådan konstruktion att administrationen inte kommer att innebära några besvärligheter. Det är bara att anteckna avdraget i deklarationen och sedan är hela saken klar.

Beträffande bidraget är det givetvis en något mer omständlig procedur, alldenstund man skall söka detta och det skall betalas ut. Men även det innebär en relativt enkel administrativ åtgärd.

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Herr Carlstein anför att utskottet är enigt om att de åtgärder som föreslås i propositionen 61 är välgrundade och att de är till för att stimulera näringslivet. Vänsterpartiet kommunisterna förespråkar helt andra åtgärder, eftersom vi har en helt annan samhällssyn än övriga partier i riksdagen.

Vi är beroende av att ha bra företag, säger herr Carlstein. Under många år har regeringen också givit bidrag och subventioner till företagen. Det är inte första gången vi hör sådana argument som att vi skall klara sysselsättningen med det. Men det har regeringen inte lyckats med. Detta visar statistiken. Det finns i dag 72 000 registrerade arbetslösa, nästan 29 000 i beredskapsarbeten, 13 200 i arkivarbeten, 50 000 i AMS-utbildning och 278 000 förtidspensionerade. Jag vill, herr talman, räkna in dessa senare grupper bland de arbetslösa.

Vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit att propositionen 61 skall avslås därför att det är ett dåligt förslag, konjunkturpolitiskt sett, och är ett exempel på den "brandkårspolitik" som regeringen under så många år har fört med hjälp av de borgerliga partierna. Vänsterpartiet kommunisterna har alltid motsatt sig gåvor och subventioner till företag och förespråkat helt andra åtgärder.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Vi har gjort den bedömningen att ett program som omfattar 900 miljoner innebär en kraftfull stimulans till bygginvesteringarna. Vi har följt propositionen därför att vi tycker att 900 miljoner är tillräckligt i dagens läge.

Man kan naturligtvis tvista om var beloppsgränsen skall gå någonstans. Herr Josefson säger att jag väljer den nedre gränsen och kommer fram till ett bidrag på 200 kr. – han kan välja den övre och hamna på 400 kr. Men låt oss då gå medelvägen och säga 300. Det är dock fortfarande ett alltför blygsamt belopp för att det skall kunna ha den åsyftade effekten, nämligen att någon investerar i maskiner på ett sätt som vederbörande inte tänkt sig tidigare. Jag anser att det bör vara större investeringar för att vi skall tillskapa den erforderliga administrationen. Som herr Magnusson nämnde, kommer det att ställas anspråk på att riksskatteverket skall sköta bidragssidan, och enligt vad jag förstår kommer många av de mindre företagen inte att kunna utnyttja avdraget vid taxeringen utan de måste gå bidragsvägen i stället.

Fru Lantz deklarerade en ganska underlig uppfattning när hon redogjorde för sysselsättningsläget i landet och talade om att de som är i beredskapsarbete, de som är under omskolning och de som är förtidspensionerade skall räknas som arbetslösa. Jag tycker ingalunda att de är det. De som går på omskolning och de som är sysselsatta i beredskapsarbete gör säkerligen nyttiga insatser där.

Men, fru Lantz, det är ju egentligen inte det vi diskuterar här, utan det är frågan om stimulansåtgärder för att skapa ökade investeringar i

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsskattbidrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

industrin – för att klara sysselsättningen och för att hjälpa upp bytesbalansen. Där har vänsterpartiet kommunisterna inte lagt något konstruktivt förslag. I skatteutskottet har vi haft att ta ställning till den motion som ni har väckt och som innehåller ett avslagsyrkande. Ni har alltså inget konstruktivt förslag, och därför har vi i utskottet varit eniga om att avstyrka motionen.

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Det belopp som har ställts till förfogande när det gäller bygginvesteringarna har, kan man väl säga, två syften: dels att bidra till en ökad sysselsättning, dels att stimulera investeringar i byggnader som på sikt skall ge förutsättningar för en större produktion. Jag kan konstatera att utskottsmajoriteten endast har velat biträda den första delen, nämligen syftet att öka sysselsättningen. Däremot har den inte tagit hänsyn till den betydelse som en ökad byggnadsinvestering skulle kunna ha för den stora mängden mindre och medelstora företag och därmed till deras bidrag till en ökad produktion.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Herr Carlstein säger att jag ger uttryck för en något underlig uppfattning när jag säger att 500 000 människor är arbetslösa i Sverige i dag. Det må han tycka, men faktum^o kvarstår ju att 500 000 människor är utslagna från sina ordinarie arbeten – på grund av driftsinskränkningar eller fusioner eller därför att företagen flyttat utomlands. Det är ingen nyhet, och det kan vi konstatera genom att t. ex. läsa dags-tidningarna.

Det står också i propositionen att man skall klara sysselsättningen genom att ge investeringsbidrag. Propositionens tyngdpunkt ligger på bidrag, på subventioner och skatteavdrag till företagen. Den linjen har prövats tidigare och har visat sig ha en avgörande effekt till förmån för bolagen på löncarbetarnas bekostnad. De sysselsättningseffekter som kan konstateras har varit ringa eller rent av negativa. En sådan linje har vänsterpartiet kommunisterna mycket bestämt avvisat och kommer att avvisa också i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 145 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 145.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 18
Avstår - 2

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 154

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr andre vice talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr andre vice talmannens anmodan herr Nilsson i Visby (s) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del.

Nr 41

Onsdagen den
10 december 1975

Särskilt investeringsavdrag och statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning

Nr 41

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154

Nej - 153

Mom. 4-7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 2 Förvärv av hyresfastighet, m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1975/76:5 med anledning av propositionen 1975/76:33 med förslag till lag om förvärv av hyresfastighet m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1975/76:33 (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta förslag till

1. lag om förvärv av hyresfastighet m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder,
3. lag om ändring i lagen (1916:156) om inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.,
4. lag om ändring i förköpslagen (1967:868),
5. lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar,
6. lag om ändring i lagen (1974:1082) om bostadsdomstol,
7. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:
"För att förebygga spekulation i hyresfastigheter och hindra personer som är olämpliga att förvalta sådana fastigheter från att förvärva dem föreslås i propositionen att förvärv av hyresfastigheter görs beroende av tillstånd av hyresnämnd. Förvärv av aktie i fåmansbolag och andel i handelsbolag föreslås också bli tillståndspliktiga under förutsättning att bolaget till huvudsaklig del ägnar sig åt förvaltning av hyresfastigheter.

Som tillståndspliktiga förvärv räknas främst köp, byte eller gåva. Förvärvstillstånd fordras inte alltid. Om förvärvaren är staten, kommun, landstingskommun, kommunalförbund, aktiebolag, som helt äges av kommun, allmännyttigt bostadsföretag, riksorganisation av bostadsrättsföreningar eller bostadsrättsförening ansluten till sådan organisation, fordras således inte tillstånd. Vissa släktförvärv är också undantagna.

Tillstånd skall sökas hos hyresnämnden inom tre månader från förvärvet. Kommunen skall beredas tillfälle att yttra sig över ansökningen. Avslås ansökningen genom beslut som vinner laga kraft eller underlåter förvärvaren att söka tillstånd inom föreskriven tid och på föreskrivet sätt, är förvärvet ogiltigt.

I propositionen föreslås vidare att kommun skall få förköpsrätt vid försäljning av aktier i bostadsbolag. Förköpsrätt föreligger, om köparen enligt lagen är skyldig att söka tillstånd till förvärvet. Förslaget är i denna del uppbyggt med förköpslagen som förebild.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft, i fråga om fastighetsförvärv den 1 januari 1976 och i övrigt den 1 april 1976."

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:51 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen 1975/76:33,

1975/76:52 av herrar Hörberg (fp) och Molin (fp) samt

1975/76:53 av herr Mattsson i Skee m. fl. (c, fp), vari hemställts att riksdagen

1. inte skulle anta de i propositionen 1975/76:33 upptagna lagförslagen,
2. hos regeringen skulle begära nytt förslag till åtgärder mot spekulation i hyresfastigheter.

Utskottet hemställde

1. beträffande lagstiftningens lämplighet att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:51 och 53, yrkandet 1, båda i motsvarande del.

2. beträffande åtgärder mot spekulation i hyresfastigheter m. m. att riksdagen skulle

a. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om de fortsatta utgångspunkterna,

b. avslå motionen 1975/76:53, yrkandet 2,

3. beträffande lagförslagen att riksdagen skulle anta de i propositionen 1975/76:33 framlagda förslagen till

a. lag om förvärv av hyresfastighet m. m. med de ändringar som utskottet föreslagit, innebärande bl. a. att lagens ikraftträdandebestämmelser skulle omformuleras så att tillstånd till förvärv av fastighet skulle krävas endast inom de tre storstadsområdena och där i vissa kommuner med mer markerad innerstadskaraktär,

b. lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder med de ändringar som utskottet föreslagit,

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

- c. lag om ändring i lagen (1916:156) om inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.
- d. lag om ändring i förköpslagen (1967:868).
- e. lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.
- f. lag om ändring i lagen (1974:1082) om bostadsdomstol.
- g. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988).
- 4. beträffande hyresgästers förvärv av bostadsfastigheter i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:52.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande lagstiftningens lämplighet av herrar Adolfsson (m) och Danell (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:51 och 53, yrkandet 1, båda i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande åtgärder mot spekulation i hyresfastigheter m. m.

a. av herrar Adolfsson (m) och Danell (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:53, yrkandet 2,

b. av herr Strömberg i Botkyrka (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle

- a. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört,
- b. med anledning av motionen 1975/76:53, yrkandet 2, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört om nytt lagförslag.

3. beträffande lagförslagen av herrar Adolfsson (m) och Danell (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:51 och 53, yrkandet 1, båda i motsvarande del, skulle avslå propositionen 1975/76:33.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande hyresgästers förvärv av bostadsfastigheter av herrar Strömberg i Botkyrka (fp), Adolfsson (m) och Danell (m).

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Det förslag som civilutskottet lägger fram beträffande lagändringar m. m. för att motverka spekulation i hyresfastigheter är resultatet av en i utskottet gjord sammanjämkning av skilda synpunkter.

Propositionens huvudpunkt är förslaget till lag om förvärv av hyresfastighet m. m. Lagförslaget består av tre delar, nämligen för det första tillstånd till förvärv av hyresfastighet, för det andra tillstånd till förvärv

av aktie eller andel i bolag i vissa fall och för det tredje förköpsrätt vid aktieöverlåtelse. Mot propositionsförslaget ställdes avslagsyrkanden i två motioner, nämligen nr 51 som var en moderat partimotion och nr 52 som hade namn från centern och folkpartiet.

Den moderata partimotionen innebar att propositionen i sin helhet borde avslås, som jag förstår av rent principiella skäl. I center-folkpartimotionen fördes det fram en hel del invändningar mot regleringstekniken när det gällde lagens första del, om tillstånd till förvärv av fastighet. Men motionen innehöll också beskedet att motionärerna var nöjda med principerna bakom de delar som gällde tillstånd och förköpsrätt för aktier. Att motionen ändå ledde fram till ett avslagsyrkande angav man bero på att de tre olika delarna lagtekniskt var så sammanflätade att man inte såg möjligheter till delförändringar.

Bland de invändningar som fördes fram i center-folkpartimotionen ingick att man bort undersöka möjligheterna att regionalt begränsa tillståndsprövningen beträffande hyresfastigheter. Med utgångspunkt i detta kunde vi under utskottsbehandlingen finna en lösning som vi nu lägger fram i betänkandet. Den skiljer sig från propositionen genom att i övergångsbestämmelserna skrivits in en regel som begränsar tillståndsprövningen vid köp av hyresfastigheter till sammanlagt sju kommuner i storstadsregionernas innerstadsdelar. Jag vill påpeka att i fråga om tillstånd till aktieförvärv m. m. och i fråga om förköp gäller förslaget – liksom är fallet med propositionen – hela riket.

I anslutning till de här övervägandena röjdes också ett behov av att litet mer långsiktigt ta upp frågan hur man skall möta spekulation i hyresfastigheter. Resultatet av den genomgången blev att en utskottsmajoritet bestående av alla partier utom moderaterna föreslår riksdagen att ge regeringen till känna ett par utgångspunkter som vi ansåg vara särskilt viktiga.

Den första är ett påpekande av att på sikt linjen måste vara att göra affärer i hyreshus ointressanta när de inte rör vanliga överlåtelser utan bara kommer till för att parterna skall tjäna pengar på snabba affärer. Utskottet anvisar här skattelagstiftningen som ett medel – en skattelagstiftning som bör formuleras från bostadspolitiska värderingar och inte bara från syftet att tillföra staten skatteintäkter.

Den andra utgångspunkten är att vi inte i och med de förslag som nu läggs fram skall slå oss till ro när det gäller att finna vägar att ingripa mot konstaterade missförhållanden i en fastighetsförvaltning. Vi förutsätter att bostadsförvaltningsutredningen fortsätter sitt arbete så att den snabbt kan lägga fram förslag.

Det här är alltså alla partier i utskottet utom moderaterna – alltså även folkpartiet – ense om. Men jag vet inte av vilka skäl folkpartiet ändå måste föra en egen profilpolitik, som innebär att folkpartiet visserligen är överens med de andra partierna om att ansluta sig till det gemensamma lagförslaget och till kännagivandet men på samma gång ändå vill tillkännage någonting som man är alldeles ensam om. Man

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

har tydligen inte riktigt förstått betänkandets innehåll, eftersom man såvitt jag kan förstå bara upprepar de invändningar som ligger i den redan gjorda kompromissen men begär en utredning och ett nytt förslag till lagstiftning.

Jag tycker förstås det är bättre att vi försöker få en sådan ordning att långsiktiga åtgärder kan vidtas först. Kan vi nå en sådan lösning, kanske vi kan avstå från tillståndsprövningen också i 7 av de totalt 278 kommuner där vi nu föreslår en sådan prövning.

Vad slutligen angår de moderata reservationerna skall jag avstå från en utförlig argumentering i detta sammanhang. Jag skall heller inte bemöta de synpunkter som herr Adolfsson nu i kväll lär komma att framföra, om man får tro vad som står att läsa i pressen i dag, eftersom – om det som skrivs i pressen är sant – dessa synpunkter inte torde tillföra debatten någonting nytt. I vårt utskott ställer moderaterna sällan upp på en gemensam linje med andra partier, varför det kanske är svårt att tänka sig att det kan bli så i just det här fallet när det gäller att motarbeta spekulation i hyresfastigheter, varvid man i så fall skulle ta hänsyn till de intressen som alla hyresgäster kan ha.

Herr talman! Jag yrkar bifall till civilutskottets betänkande nr 5.

Herr ADOLFSSON (m):

Herr talman! Propositionens förslag har sin grund i en departementspromemoria som presenterades i våras. I denna promemoria ägnades en halv sida åt att ge motiv för att införa en förvärvskontroll i fråga om flerfamiljshus.

Motiven var:

1. att kommunernas möjlighet att hålla hyrorna på en nivå, som ej överstiger den som de allmännyttiga bostadsföretagen håller, förutsätter att bostadsfastigheter i mesta möjliga mån skyddas mot spekulativa vinstintressen:

2. att den spekulativa handeln med äldre, ofta saneringsmogna fastigheter har ökat framför allt i vissa storstadsområden.

Departementspromemorian remissbehandlades och utsattes för en skinglös kritik.

Svea hovrätt framförde den fullständigt förödande invändningen att priserna vid de enstaka överlåtelse är ointressanta för hyressättningen, eftersom hyrorna bestäms av lägenheternas bruksvärde och inte av de priser som betalas vid överlåtelse. Eventuell spekulation påverkar alltså inte hyrorna.

Samtliga hyresnämnder i storstadsområdena och två av de tre stora kommunerna ansåg det inte vara belagt att denna typ av överlåtelser hade den omfattningen att det verkligen förelåg något behov av den föreslagna förvärvskontrollen.

Det underströks också av nästan alla att en utredning arbetar med en översyn av tvångsförvaltningslagen och att man rimligen borde avvakta dess såväl analys som förslag innan man tog ställning till vilka

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

ytterligare åtgärder till skydd för hyresgästerna som borde beslutas.

Trots att departementspromemorian endast innehöll en halv sida med allmänna formuleringar som motiv för den föreslagna lagen och att dessa fullständigt förintades i remissbehandlingen lägger regeringen nu fram ett förslag som i sak helt överensstämmer med departementspromemorian.

Propositionen innehåller praktiskt taget inget bemötande av remisskritiken. Den fullständigt förödande invändningen från Svea hovrätt, med innehållet att det är bruksvärdet och inte försäljningspriserna på de enskilda fastigheterna som bestämmer hyrorna, nämner över huvud taget inte departementschefen i propositionen.

Invändningen beträffande frånvaron av belägg för att omsättningen av fastigheter i spekulationssyfte skulle ha ökat bemöts egentligen inte heller av departementschefen. I stället säger han att "det är svårt att säga" hur många "spekulativa fastighetsöverlåtelser" som har skett i storstadsområdena.

Med detta underlag går så civilutskottet till behandling av propositionen. Det finns avslagsyrkanden i motioner från samtliga de tre borgerliga partierna. Och så viker sig ändå c och fp i utskottet. Man gör detta under uppnående av att förvärvskontrollen enbart skall gälla i storstadsområdena. Man har alltså från mittenpartierna funnit det motiverat att införa förvärvskontroll i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Man skulle då kunna tänka sig att behovet av lagstiftningen inte var allmänt belagt, men att det i dessa tre områden fanns ett belagt behov av förvärvskontroll. Men ingen av de hyresnämnder inom vars jurisdiktion de tre storstadsområdena faller har sett något sådant behov. Inte heller Göteborgs och Malmö kommuner har sett detta behov. Jag vågar hävda att kommunerna och hyresnämnderna bättre kan uppskatta omfattningen av "spekulativa fastighetsöverlåtelser" inom sina verksamhetsområden än vad mina kolleger i civilutskottet från de båda andra borgerliga partierna kan. Med andra ord är det inte sakskalet som har gjort att mittenpartierna viker sig.

Det lyser alldeles klart igenom här att man av snöd taktisk hänsyn inte har vågat gå emot ett förslag som skenbart är motiverat utifrån studiet av några braskande rubriker i samband med enstaka fastighetsöverlåtelser. Man tror sig inte kunna motivera sin ärliga uppfattning utåt, och då föredrar man att rösta emot sin uppfattning. Sakskalet har förlorat sin relevans. De myndigheter och organisationer som lägger ned tid och intresse på att dela med sig av sina kunskaper genom remissbehandlingen skall fortsättningsvis veta att den sakliga tyngden inte spelar någon roll, eftersom sakskalet ändå inte kan mäta sig med den paniska förskräckelse som oppositionens politiker hyser för att "rösta mot rubrikerna".

Myten om att det görs oskäligen vinster i någon omfattning på mark- och fastighetsaffärer har än en gång fått motivera ett steg mot socialisering av bostadsmarknaden. För med förvärvskontrollen följer ett kommunalt företräde till alla familjeföretag i fastighetsbranschen. Självfallet är denna

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

del av förslaget lika dåligt underbyggd som resten. Centerns och folkpartiets värnande om småföretag och familjeföretag kan inte mäta sig med rädslan för att "rösta mot rubrikerna". Och samtidigt vet vi att de flerfamiljsfastigheter i vilka det "spekuleras" inte undergår någon realvärdeökning som man kan spekulera i. Taxeringsstatistiken visar i stället att flerfamiljsfastigheterna möjligen kan behålla sitt realvärde.

Statistiska centralbyråns saluvärdesstatistik gör det t. o. m. klart att flerfamiljsfastigheterna i genomsnitt sjunker mellan 5 och 6 % årligen i reala termer. Men det hjälper väl inte mycket att föra in nya fakta i den här debatten, där inga tidigare fakta har fått påverka ställningstagandena.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer under vilka moderata samlingspartiets namn återfinns.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Många remissinstanser har yttrat sig om den föreslagna lagen om förvärv av hyresfastighet. I mycket är åsikterna delade, men i huvudfrågan är alla ense: Spekulation med hyresfastigheter skall hindras. Den uppfattningen delar också folkpartiet, och därför har vi accepterat lagstiftningen.

Remissinstanserna har alltså accepterat lagens huvudprincip, men sedan är oenigheten stor. Många och tunga remissinstanser talar om betydande svagheter i lagen. Inskrivningsmyndigheten i Södra Roslags domsaga skriver om rättsliga och administrativa komplikationer och vidare om betydande kostnadsökningar för stat och kommun. Svea hovrätt talar om nackdelar i form av tungrodd administrativ apparat. Hyresnämnden i Stockholms län anför liknande synpunkter.

Några remissinstanser är ännu hårdare i sin kritik. HSB och Folksam avstyrker själva lagförslaget och vill i stället ha kompletteringar i befintlig lagstiftning. Hyresnämnden i Göteborgs och Bohus län har samma uppfattning. Svenska Riksbyggen vill pröva förutsättningarna att utvidga förköpsrätten.

Flera liknande synpunkter kunde anföras. Alla har de ett gemensamt: Lagstiftningens syfte och ändamål är bra, men det praktiska genomförandet är olyckligt.

Huvudtanken i min reservation är: Den föreslagna lagstiftningen kan behövas i vissa fall men den måste utformas på ett annat och bättre sätt. Regeringen måste uppmanas att så fort som möjligt lägga fram ett nytt lagförslag. Denna lag skall vara administrativt enkel. Vid eventuell kommunal handläggning måste berättigade integritetskrav kunna tillgodoses. Möjligheterna att inordna de nya lagreglerna i redan befintlig lagstiftning bör undersökas.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen 2 b.

Det har här under debatten frågats vad folkpartiets reservation innehåller och jag anser att jag nu, med den uppläggning jag haft i mitt anförande, har motiverat den.

Herr Adolfsson har gått till angrepp mot både folkpartiet och centerpartiet och sagt att vi viker oss för rubrikerna och att vi inte tar sakskalet.

Sakskalet för mig och för mitt parti har varit de affärer med hyresfastigheter som förekommit, allra främst här i Stockholms kommun. Ingen remissinstans – herr Adolfsson, som nu skall vara så saklig – har förnekat att dessa affärer har förekommit, och ingen remissinstans har försvarat dem. Det har förekommit högst olyckliga affärer. Det är dem vi vill ha bort, och det är detta vi har ansett så viktigt att vi är beredda att ta en lagstiftning under en övergångsperiod, fast vi anser att den lagstiftningen kunde ha utformats på annat sätt.

Herr Adolfsson säger också att vi genom vårt accepterande av lagen har ställt oss i en sådan situation att vi handlar illa mot småföretagen och familjeföretagen. Detta är enligt min uppfattning rent nonsens. Är det småföretagen och familjeföretagen som har spekulerat i dessa hyresfastigheter i Stockholms kommun? Om det är så, vill jag att herr Adolfsson skall tala om detta, för det är för mig något helt okänt. Jag tror inte att något småföretag eller familjeföretag har gjort det. De företag som har sysslat med detta kan väl knappast räknas in under denna rubrik. De hör i alla fall inte till vad vi i vanliga fall menar med sådana företag.

Denna lagstiftning är inte riktad mot seriösa företag, utan den är riktad mot de företag som har spekulerat i hyresfastigheter. Det är inte själva hyran eller taxeringsvärdet som är det avgörande. Det avgörande är att man kunnat köpa fastigheter i Stockholms kommun till ett visst pris och ganska snabbt därefter kunnat sälja dem till ett helt annat, mycket högre pris.

Fru OLSSON i Hölö (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Strömberg i Botkyrka kan inte övertyga mig om att det står någonting annat i hans reservation än i betänkandet. Hela betänkandet är ju en beställning av ett annat system för att vi skall nå det vi alla vill nå: att motverka spekulation i hyresfastigheter och få nya regler i skattelagstiftningen och strängare tvångsförvaltning. När vi då beställer det har jag svårt att förstå att man ens under en kortare tid skulle vilja förlänga ett system som vi fördömer och som vi bara behåller för 7 av 278 kommuner under en övergångstid.

Vi är alla – med undantag för herr Adolfsson – överens om att vi skall motverka spekulationer i hyresfastigheter och att vi också skall försöka finna ett system som inte är krångligt utan enkelt.

Jag vill även påminna herr Adolfsson om att vi inte har vikt oss. Att vi hade invändningar mot propositionen framgår ju såväl av motionen som betänkandet. Men när vi kunnat finna andra vägar till kompromiss har det också varit utomordentligt viktigt för oss att följa de vägarna för att motverka denna spekulation, som vi alla – även herr Adolfsson – vet att den finns.

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

Herr ADOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att herr Strömberg i Botkyrka tolkar mitt anförande ungefär som en viss potentat läser Bibeln. Jag har aldrig sagt eller antytt att några familjeföretag skulle vara inblandade i de affärer som har fått rubriker och har inträffat här i Stockholm. Jag har heller aldrig försvarat enstaka fastighetsaffärer som har fått publicitet. Men vad jag har sagt är att vi väntar nu på en översyn av tvångsförvaltningslagen, och när översynen är klar får vi möjlighet att från den utgångspunkten lösa de problem som finns i det här avseendet.

Kanske har jag, fru ordförande i utskottet, använt fel språkbruk när jag har sagt att centerpartiets representanter har vikt sig. Jag skall gärna byta ut det mot en annan formulering. Jag konstaterar att utskottsledamöterna har medverkat till ett förslag som skapar olikartade förhållanden i rikets tre största städer jämfört med landet i övrigt, och det tycker jag är nog så olyckligt.

Fru OLSSON i Hölö (c) kort genmäle:

Herr talman! Vi ansåg att det var nödvändigt att finna någon lösning just för de här områdena där det spekuleras. Därför tar vi det här förslaget – med det krångel som vi är så väl medvetna om att det innebär – för en kort övergångstid, tills man kan finna andra vägar som inte är så krångliga för de vanliga människorna – ett system där det helt enkelt inte lönar sig att göra sådana här korta affärer.

Det är klart att man kan säga som herr Adolfsson, att det blir en ojämlikhet mellan olika delar av vårt land. Men vi får acceptera det och tillämpa systemet i de områden där ändå de största affärerna görs och befria andra områden från krångel.

Herr CLAFSON (vpk):

Herr talman! Den nu föreslagna lagen, som har kommit att kallas lex Backström efter några uppmärksammade spekulationsaffärer med hyresfastigheter i Stockholm, är en bra lag, som bör kunna få ganska stor betydelse då det gäller att förebygga och förhindra viss spekulation på bostadsmarknaden.

På fastighets- och bostadsmarknaden finns det många osunda inslag, som det måste vara samhällets uppgift att undanröja. Spekulationshandeln med saneringsmogna fastigheter och åtgärder i anslutning till ombyggnad och sanering medför oskäligt höga kostnader för de boende. Gemensamt för den här typen av privata spekulationsföretag är att det ofta rör sig om en- eller tvåpersonersföretag, som skaffat sig ett betydande innehav av fastigheter.

Det ligger naturligtvis i de boendes intresse att all spekulation på bostads- och hyresmarknaden stoppas. Enskilt ägande av flerfamiljshus och fastighetsbolag måste på sikt avskaffas för att man skall kunna minska och undanröja det nuvarande hyresförtrycket. Om man skall göra slut på hyresförtrycket och demokratisera boendet måste problemen angripas

från delvis nya utgångspunkter. De privata fastighetsbolag som äger och förvaltar hus uteslutande för att förtjäna pengar så snabbt som möjligt på hyresgästernas bekostnad har enligt vår mening inget existensberättigande.

Vänsterpartiet kommunisterna har som bekant sedan många år tillbaka föreslagit olika åtgärder i syfte att göra slut på de kapitalistiska spekulations- och monopolintressenas inflytande på bostadsmarknaden. I början av det här året tog vi i en motion bl. a. upp problemet med olika fastighetsspekulationer, som kringgår gällande förköpslag, och vi föreslog sådana förändringar som skulle göra slut på spekulationer av det slaget.

Civilutskottet biträdde då i sak vårt motionskrav, även om utskottet med hänsyn till de svårigheter som bedömdes vara förenade med ett genomförande av förslaget inte ansåg sig kunna tillstyrka kravet. Utskottet förutsatte emellertid att ytterligare överväganden skulle göras inom justitiedepartementet bl. a. i syfte att eliminera möjligheterna att genom bolagsägande kringgå förköpslagens syfte.

Utskottet förutsatte vidare att förslag till eventuella lämpliga lösningar skulle föreläggas riksdagen. Vi noterar nu med tillfredsställelse att detta skett i det lagförslag som nu behandlas i civilutskottets betänkande nr 5. I detta betänkande föreslås, med utgångspunkt i regeringsförslaget, en tillståndsprövning för förvärv av hyresfastigheter – men samtidigt föreslås kontroll av förvärv av aktier eller andelar i bolag genom en särskild tillståndsprövning, och vidare föreslås att kommun skall få förköpsrätt vid försäljning av aktier i bostadsbolag.

Det är bara på en punkt som vi kommunister inte instämmer i föreliggande utskottsförslag, nämligen när det gäller att begränsa kontrollagstiftningens tillämpning till de tre storstadsområdena. Vi menar att regeln om tillståndsprövning vid förvärv av hyresfastigheter förlorar i betydelse och slagkraft då den nu inte föreslås få generell tillämpning – och det är en klar försämring i jämförelse med regeringspropositionen.

En begränsning av lagens tillämpningsområde till storstäderna kan medföra betydande svårigheter då det gäller att förhindra olämpliga fastighetsförvaltare att förvärva hyresfastigheter i andra delar av landet, vilket departementschefen också framhållit i propositionen.

Vi har från vpk på grund av hastigt inträffad sjukdom ingen reservation till utskottsbetänkandet beträffande lagens tillämpningsområde, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med undantag av den del av förslaget till lag om förvärv av hyresfastighet som avser övergångsbestämmelserna, där jag yrkar bifall till propositionsförslaget.

Herr ADOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Efter herr Claesons anförande behöver det slås fast att fastighetsförvaltning även i privat regi är en legitim och nyttig samhällsuppgift.

Vi som har haft tillfälle att delta i utskottsresor till socialistiska länder

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

har där på ort och ställe kunnat ta del av hur den socialistiska bostadspolitiken fungerar för enskilda människor när den är konsekvent genomförd. Det är möjligt att jag vid något tidigare tillfälle i denna kammare har redogjort för mina intryck från en sådan resa. Vi kom till ett socialistiskt land, där en tidigare enfamiljsvilla beboddes av en familj på undervåningen, en annan familj på övervåningen. Ägaren, en änka, fick disponera vinden. Tre pensionärer var inrymda i källaren. Änkan hade fortfarande formell rätt till detta hus och lagfart på huset, men hyresintäkterna gick till ett konto i den statliga banken. Från det kontot kunde ägaren lyfta medel endast efter godkännande av myndigheterna, självfallet icke för personligt bruk utan endast för att möjligtvis vidta åtgärder för att hålla huset i stånd.

Jag tror, herr Claeson, att om vi besinnar oss ett ögonblick skall vi be Gud bevara oss för en sådan bostadspolitik. Den vill vi inte ha. Den vill vi helst inte höra talas om i denna kammare.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi diskuterar här frågan om införandet av en lag som gäller Sverige. Jag har ingen anledning att i detta sammanhang gå in på den diskussion som herr Adolfsson tagit upp på annat sätt än att jag säger att om man diskuterar bostadsförhållanden i länder som praktiskt taget blev sönderslagna under det andra världskriget, får man ha andra utgångspunkter och värderingar.

När vi från vänsterpartiet kommunisterna kritiserar rätten att äga flerfamiljshus och göra sig pengar på att folk måste ha någonstans att bo och förklarar oss vara anhängare av en ordning där samhället och bostadskooperationen i stället skall ta över genom att flerfamiljshusen successivt överförs i deras ägo, gör vi det med utgångspunkt i folkflertalets intressen, i hyresgästernas intressen. Vi anser för vår del att alla hyreslägenheter skall undandras vinstintresse och spekulation.

Det är därför vi ansluter oss till här föreliggande lagförslag, som är ett steg i rätt riktning.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! De flesta människor i vårt land tar avstånd från spekulation i fastigheter. I en sådan bedömning ligger också en social värdering. Enkelt uttryckt är det så att den som delar grundsynen att bostaden är en social rättighet inte kan godta spekulationen i fastigheter. Det går bara inte att ha två så motsatta uppfattningar i en och samma fråga.

Det lagförslag som nu diskuteras är därför en nödvändighet. I Stockholm finns stor erfarenhet av fastighetsspekulation. Den som söker fakta för debatten behöver inte sakna sådana. Påståendet att propositionen inte bygger på fakta beror på lättja hos herr Adolfsson, en åkomma som man bör se upp med i tid. Köp- och säljaktiviteten på fastighetsområdet har i flera fall givit miljonvinster på rekordtid. Verksamheten har tidvis fått

sådana proportioner att finansborgarrådet i Stockholm har fäst regeringens uppmärksamhet på rådande missförhållanden. Inte något av dessa spekulationsköp har gjorts för att åstadkomma en funktionell fastighetsförvaltning. Inte heller har köpen skett med de berörda hyresgästernas medgivande eller vetskap. Priserna har trissats upp osv.

Så småningom avtågar dessa ekonomiska snillen från scenen och husen säljs på nytt. Det märkliga är att spekulanternas begåvning är så enkelriktad. Den räcker bra till för att vederbörande skall göra enorma förtjänster men är till synes obefintlig när det gäller att syssla med något mera samhällsnyttigt. Därför, herr talman, är den föreslagna lagens syfte av förebyggande art. Den ger kommunerna en chans att säga nej till köpare, vars syfte är att spekulera.

Naturligtvis är det här inte fråga om auktorisation. Man får se lagen som en möjlighet, där de kommuner som nu berörs av betänkandet gör en bedömning i ett aktuellt förvärvsärende. I ett sådant förfarande ligger den fördelen att kommunen kan samråda med hyresgäströrelsen. Man kan dra nytta av den mångåriga erfarenhet och insikt i förvaltningsfrågor som hyresgäströrelsen besitter.

Att vi nu står inför en prövningsmöjlighet vid förvärv av hyresfastigheter betyder inte heller att de fastighetsägare som redan är etablerade går fria från insyn. I lagförslaget är de seriösa bostadsförvaltarna undantagna från laglig prövning. Men det finns alltså fastigheter som förvaltas skandalöst illa och där hyresgästerna måste kämpa för praktiskt taget varje fundamental rättighet. Det återstår sålunda en del för hyresgästorganisationerna att göra, innan vi har nått helt godtagbara förhållanden på hyresmarknaden. Jag behöver kanske inte särskilt nämna att det är fråga om exempel från den privata fastighetsmarknaden. Jag använder ordet "exempel". Det skall inte appliceras på den seriösa delen av den enskilda fastighetssektorn. Är man seriös känner man definitivt ingen oro för det nu föreliggande lagförslaget.

Från socialdemokratiskt håll hälsar vi lagförslaget med tillfredsställelse. Lagen behövs. Det har sagts att det bara är ett mindre antal fastigheter som det spekuleras i. Men det är en dålig ursäkt för att ingenting göra. Det är ofta fråga om hundratals lägenheter i ett enda spekulationsköp. Det är samtidigt fråga om tusentals hyresgäster, som under årens lopp förgäves försökt lista ut vem som äger den fastighet de bebor och som maktlösa fått åse hur skötseln av huset och lägenheten försumrats. Så kan det verkligen inte få fortsätta.

Lagen blir också ett komplement till de lagar på bostadsmarknaden som nu tjänar som skydd för hyresgästerna. Det gäller både den åberopade expropriationslagen och tvångsförvaltningslagen. I det nya förslaget förstärks hyresgästernas skydd i ett tidigare skede. Det är den största fördelen med lagförslaget om tillstånd vid förvärv av hyresfastighet.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Onsdagen den
10 december 1975

Förvärv av
hyresfastighet.
m. m.

Herr ADOLFFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Då jag inte uppträder som försvarare för de enstaka fastighetsaffärer som herr Lindkvist åsyftar går jag heller inte i svaromål på herr Lindkvists anförande.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Jag tänkte inskränka mig till att göra i huvudsak fyra kommentarer med anledning av civilutskottets betänkande nr 5 som vi nu behandlar. Det gäller punkter som jag finner tämligen anmärkningsvärda.

Först och främst konstaterar utskottsmajoriteten att moderata samlingspartiets motion i ämnet uppenbarligen inte ens har samma syfte som motionerna från övriga partier. Genom sitt skrivsätt visar utskottsmajoriteten att man anser att vi näst intill försvarar och i varje fall inte tar avstånd från de spekulationer av ganska avskryvligt slag som gjorts på fastighetsmarknaden om än i ringa antal. Av vår motion framgår det dock tydligt att vi anser att det är "en angelägen samhällelig uppgift" att bekämpa både svartabörshyror och osunda spekulationer. Självfallet är det på det viset. Men, som herr Adolffsson utvecklat, anser vi det vara emot en liberal grundsyn att granska enskilda medborgares lämplighet att sköta fastigheter. Vi menar också att en etableringskontroll som den föreslagna inte på något sätt kan stå i överensstämmelse med den näringspolitik som vi tillsammans med de övriga borgerliga partierna i andra sammanhang bedriver.

Vidare kan man av utskottsbetänkandet förstå att det t. o. m. skulle vara något slags principiell gemensam nämnare mellan mittenpartiernas motion och propositionen, vilket är ett rent falsarium. Det är faktiskt på det viset att i motionen av herr Mattsson i Skee m. fl. – motionärer som representerar skattepolitisk, näringspolitisk och bostadspolitisk kunskap av avsevärt slag i mittenpartierna – kan man finna följande uttalande:

"Det torde också vara höjt över varje diskussion att den föreslagna lagstiftningen är inte endast administrativt betungande utan även principiellt tvivelaktig. Detta illustreras bl. a. av att föredragande statsrådet --- ansett gränsen mellan spekulativa och seriösa förvärv så flytande att en statistisk undersökning knappast är möjlig."

Man framhåller också i motionen att omfattningen av de spekulationer som det talas om i propositionen är outredd. Man visar att det är en administrativt mycket betungande uppgift att gå propositionens väg. Dessutom ställer man upp en rad frågor som man har funnit att myndigheterna måste ta ställning till när det gäller att bedöma huruvida en viss fastighetsaffär skall accepteras av samhället-storebror. Jag läser upp frågorna, för de är mycket intressanta och har inte vid utskottsbehandlingen mött någon som helst gensaga:

a. Har sökanden ekonomiska förutsättningar för att förvalta fastigheten?

b. Har sökanden eller i vissa fall någon av hans företrädare möjlighet

att sköta uppgiften som fastighetsförvaltare?

c. Avser sökanden att behålla fastigheten och i så fall hur länge?

d. Tänker han hålla den i godtagbart skick?

e. Kan man anta att sökanden iakttar 'god sed' i hyresförhållanden ---? Här tycks dock bevisbördan falla på sökanden först om han tidigare varit utsatt för tvångsingripanden ---.

f. Har han den senaste tiden köpt och sålt för många hyresfastigheter?

g. Är förhållandet mellan sökanden och hans tidigare hyresgäster --- gott?

h. Har sökanden betalt ett pris som 'vida' överstiger avkastningsvärdet?"

Alla dessa frågor skall alltså myndigheten besvara innan man säger ja eller nej till ett köp. Det visar det orimliga i propositionens förslag. Precis som centerpartiets och folkpartiets representanter framför i motionen - dock inte i utskottet - drabbar detta förfarande seriösa köpare. Man säger nämligen litet längre fram i sin motion:

"Även med full och odelad anslutning till propositionens syften kan man ifrågasätta om inte den föreslagna administrativa apparaten i första hand drabbar de vanliga, seriösa köparna, medan möjligheter så småningom hittas för spekulanterna att kringgå lagarnas syften. Risken är att här skapas en apparat som silar mygg och sväljer kameler."

Det är ord och inga visor i en avslagsmotion från mittenpartierna!

De båda punkter som jag nu har berört har föranlett oss moderater att tillgripa den mycket ovanliga metoden att i en reservation göra en sammanfattning av innehållet i de i sammanhanget väckta motionerna, vilket är ganska allvarligt. Skall vi nu börja politisera även när det gäller att sammanfatta motioners innehåll lär vi i framtiden få ännu längre reservationer och svåröverskådliga utskottsbetänkanden.

På s. 4 i utskottsbetänkandet behandlas frågan om de områdesmässiga begränsningarna. Endast sju kommuner skulle behöva beröras för att det principiella syfte som propositionen har skulle uppnås - det är det som är själva kompromissen mellan mittenpartierna och regeringspartiet. I detta sammanhang skriver utskottet: "Sådana begränsningar med hänsyn till ett skiftande behov av ingripanden har tidigare praktiserats i hyressammanhang." Ett fullständigt inkonsekvent resonemang! När vi i tidigare hyreslagssammanhang har gjort begränsningar till vissa orter har det varit fråga om en försöksverksamhet som skall bedrivas på dessa orter och som inte haft något som helst att göra med de administrativa bedömningarna huruvida ett sådant här system skulle fungera sämre eller bättre på olika sätt.

Det kan alltså inte här göras någon jämförelse med de ställningstaganden där alla partier har varit eniga om hur hyreslagarna i princip skall se ut.

Vidare skall man i fråga om den områdesmässiga begränsningen komma ihåg att den dominerande delen av hyresfastigheterna i detta land ligger just i de sju kommuner som propositionen omfattar. Annars hade

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

naturligtvis socialdemokraterna aldrig gått med på denna kompromiss. Att hävda att det blir en administrativ vinst av kompromissen är att försöka slå blå dunster i ögonen på omgivningen. Att sedan betrakta Svedala som en tätort med innerstadskaraktär kan stå för sig.

Jag kan inte heller låta bli att göra en kommentar med anledning av reservationen 2 b av herr Strömberg i Botkyrka, eftersom utskottsordföranden har instämt i vad som framgår av den. Herr Strömberg konstaterar att den lag som han själv tillsammans med centerpartister och socialdemokrater nu skapar är "administrativt betungande". Han anför vidare:

"Utskottet finner att förslaget även från integritets- och rättsskyddssynpunkt fått en mindre tillfredsställande utformning. Inte minst kan det finnas risk för att den som skall köpa en fastighet får stora svårigheter att med bibehållande av sin integritet argumentera för sin sak."

Trots dessa mycket allvarliga invändningar mot den nya lagen går man alltså på den linjen. Jag förstår uppriktigt sagt inte vad som kan ligga bakom en sådan snabb kovändning i utskottsarbetet som skapat denna kompromiss.

Att socialdemokrater och kommunister är nöjda förstår jag. Att herr Claeson är nöjd är självklart. Det han föreslog för ett tag sedan, som var omöjligt för alla andra demokratiska partier, skall snart bli lag och är helt accepterat av alla utom oss moderater. Det är ett rakt igenom socialistiskt förslag. Detaljregleringen finns där. Man går förbi integritetskravet. Man skapar en väldig byråkrati. Vi känner igen mönstret från många andra näringspolitiska debatter. Men att våra icke-socialistiska kamrater i utskottet skulle följa denna väg mot de befintliga mittenpartimotionerna tycker jag faktiskt är bedrövligt.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ställa ett par frågor.

Hur kan mittenpartierna på alla punkter gå med på propositionens förslag till förfaringssätt när man principiellt är emot systemet? Detta har ingenting att göra med de geografiska områdesbegränsningarna.

Hur kan mittenpartierna acceptera att förslaget kommer att omfatta den helt dominerande andelen fastigheter i Sverige när det anses att förslaget är byråkratiskt och krångligt, som vi hörde i tidigare anföranden?

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Herr Danell läste innantill i motionen 53. Jag skall också göra det till en början. Där står:

"Syftet att motverka spekulation i hyresfastigheter och att främja en god bostadsförvaltning i enlighet med av statsmakterna angivna intentioner kan rimligen inte sättas i fråga. Det står också utom diskussion att på detta område finns missförhållanden som bör rättas till."

Det står vidare i motionen: "--- grundtanken bakom tillståndsplikt och förköp beträffande aktier och andelar kan godtas ---". Det godtas alltså av motionärerna.

Det har funnits många invändningar mot propositionen men ändå var

det ett klart uttalat önskemål att komma till rätta med de problem som finns. Då är det inte att göra en kovändning, herr Danell, om man försöker få till stånd en kompromiss. Vi var tvungna att ha någonting här under tiden tills vi kunde få andra förslag. Vi gör i alla fall tillkännagivanden om att vi vill ha nya förslag rörande skatteteknik och tomträttslagstiftning. Då får man finna sig i att också de som i de här områdena handlar seriöst med fastigheter kommer att drabbas. Man får ta detta obchag. Att det finns problem har t. o. m. herr Adolfsson sagt. Har man då önskemålet att nå resultat, får man lov att acceptera problemen.

Jag upprepar än en gång, herr Danell, att vi ser detta förslag såsom något kortsiktigt. Vi förväntar oss verkligen att andra förslag skall komma fram, som kan ta bort detta krångel. Därför finns det inte någon anledning för oss att peta i förslaget och försöka ta bort en del av krånglet. Vi accepterar besvaren för dessa sju kommuner under en övergångstid.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Herr Danell redogjorde utförligt för de svårigheter som följer med denna lagstiftning. Dessa svårigheter har jag tidigare i mitt anförande berört. Vad herr Danell alldeles glömde bort att tala om är de missförhållanden som f. n. råder och som lagstiftningen vill komma åt. Enligt vår bedömning har dessa missförhållanden varit så svåra och angelägenheten att komma åt sådan fastighetsspekulation som förekommit t. ex. här i Storstockholm så väsentlig att vi ändå velat acceptera denna lagstiftning.

Herr Danell citerade bara delar av reservationen 2 b. Men i slutet av densamma finns klart uttryckt att vi måste få en snabb utredning, så att vi därefter kan ta ställning till ett nytt lagförslag som beaktar anförda svårigheter. Vi är medvetna om svårigheterna, men vi är än mer medvetna om de missförhållanden som råder. Därför har vi valt att acceptera lagstiftningen. Herr Danell är i likhet med oss medveten om de administrativa svårigheterna men vill tydligen inte se de missförhållanden som råder i t. ex. Storstockholm. Där ligger skillnaden.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Jag vet inte om herr Strömberg i Botkyrka lyssnade på vad jag sade eller om han har läst vår partimotion. Där framgår emellertid att vi anser det vara en angelägen samhällelig uppgift att komma åt svartarbörshyror och osunda spekulationer. Jag nämnde det förut och nämner det åter. Vi har det gemensamma syftet att på olika sätt försöka komma åt detta. I de tre borgerliga motionerna var vi helt överens om hur det skulle gå till. Detta är det viktiga. Vad som sedan har hänt är att det av någon anledning som jag inte riktigt begriper har blivit lappkast hos mittenpartierna i utskottet.

Det är intressant att i sammanhanget fråga sig: Vilken är skillnaden mellan propositionen som den kom till utskottets bord och majoritetens förslag som det nu ser ut? Jo, att man har skurit bort ett par hundra

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

kommuner från lagstiftningen men behållit sju. Dessa sju kommuner har dock, som jag förut sade, det dominerande antalet hyresfastigheter i detta land. Den administrativa och byråkratiska apparat som folkpartiet och centerpartiet i sin motion i mycket kraftiga ordalag angrep ur såväl principiell som teknisk synvinkel kvarstår alltså. För detta förslag har jag inte heller nu funnit några bärande argument.

Herr Strömberg tyckte tydligen att det var obehagligt att lyssna till mina citat ur folkparti- och centermotionen – må så vara – och hänvisade till slutet av den. Där står dock mycket klart att man föreslår att riksdagen inte skall anta de i propositionen 1975/76:33 upptagna lagförslagen. Därutöver för man fram utredningsförslaget om åtgärder mot spekulation i hyresfastigheter. Men den första frågan är den principiellt intressanta. Vi kan konstatera att systemet är administrativt betungande och har avsevärda nackdelar från integritets- och rättsskyddssynpunkt. Ändå går centern och folkpartiet med på det.

Fru Olsson i Hölö sade att man hade gått med på en kortsiktig lösning. Jag kan instämma i det. Idépolitiskt och sakligt är det en utomordentligt kortsiktig lösning. Det är därför vi moderater yrkar avslag på detta förslag.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag tycker att herr Danell borde dra slutsatser av vad han säger att han står för, nämligen när han citerar ur sin partimotion och förklarar att han också är angelägen om att komma till rätta med dylik verksamhet, dvs. svartabörshyrer och osunda spekulationer. Låt mig fråga herr Danell: Var finns de förslagen? I er partimotion finns bara ett yrkande och det är avslag rätt upp och ner.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Självklart skall jag inte på något sätt bestrida syftet hos herr Danell: att komma åt missförhållanden. Jag konstaterar precis som herr Olof Johansson i Stockholm att de andra partierna ändå har försökt göra något reellt. Moderaterna syftar till att göra någonting men har ingenting gjort. Där ligger skillnaden.

Herr DANELL (m):

Herr talman! I vår motion behandlade vi de här frågorna precis som flera remissinstanser har gjort, exempelvis Svea hovrätt. Vi skall komma ihåg att det fantastiska har inträffat att när utskottsmajoriteten förordar att den i propositionen föreslagna kontrollen skall ske i Göteborg och Malmö går den emot vad hyresnämnderna i just dessa båda kommuner har anfört i sina remissvar. Dessutom har en rad andra remissinstanser avstyrkt, vilket herr Adolfsson har redogjort för tidigare.

Vi anser att i den lagstiftning som tillkommit under de senaste åren – i lagen om tvångsförvaltning, i bostadssaneringslagen och även i de regler som finns i expropriationslagen – har man ett batteri av åtgärder för att komma till rätta med problemen. Detta framgår också av vår

motion. Det bör även vara möjligt att vidareutveckla en del av dessa lagar – det pågår ju utredningar om detta – för att öka möjligheterna att ingripa mot spekulationen. Men att sätta i gång en jättelik apparat med alla de principiella tveksamheter som finns på så dåliga grunder och mot vad som anförts av så många remissinstanser anser vi vara alldeles felaktigt och, precis som fru Olsson i Hölö sade, utomordentligt kortsiktigt.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Efter herr Danells senaste inlägg återstår egentligen bara en fråga: Varför tror herr Danell att den befintliga lagstiftning som ni syftar på, som skulle motverka osunda spekulationer och svartabörshyror, inte fungerat i de aktuella fall som vi har sett i den här kommunen?

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Trots de lagar vi har och trots det batteri av möjligheter som herr Danell talade om har det ju visat sig rent praktiskt att det förekommit ett stort antal fastighetsaffärer i Stockholm som har varit högst otillfredsställande. Det är dem vi vill komma åt.

Vi vill ha en förbättrad lagstiftning, men vi vill inte ge spekulanterna fritt fram medan vi väntar på den. Där ligger skillnaden. Herr Danell ger dem fritt fram under tiden till dess vi eventuellt får en ny och bättre lagstiftning. Vi vill stoppa dem även under den tiden trots att vi är medvetna om att det har olägenheter med sig.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Herr Olof Johansson sade att det nu återstår bara en fråga till mig. Det låter bra att vi tycks ha rätt ut det mesta och att det tydligen har kommit fram en hel del i den här diskussionen som var av nöden tvunget. Nu skall vi komma ihåg att både lagen om tvångsförvaltning av bostadsfastighet och bostadssaneringslagen inte är några gamla lagar utan är av färsk kvalitet och att dessutom den förstnämnda är föremål för vidareutveckling. På denna och tidigare angivna grunder menar vi att det finns god anledning att avslå propositionen.

En annan icke tidigare nämnd remissinstans, Södra Roslags domsaga, menar att en helt övervägande del av kontrollarbetet inte blott är onödigt för att lagstiftningens syfte skall uppnås, utan även vållar rättsliga och administrativa komplikationer och medför betydande kostnadsökningar för stat och kommun. Liknande synpunkter återfinns i center- och folkpartimotionen. Man återfinner dem också i folkpartireservationen, som även fru Olsson i Hölö har instämt i. Det enda som skiljer utskottet och fp-reservanten från de instanser som har den sakliga grunden och de dagliga erfarenheterna av sådana här frågor är att man inte vågar ta steget fullt ut och avstyrka propositionen.

Onsdagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet.
m. m.*

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag konstaterar att herr Danell inte har kunnat komma ifrån att de lagar som han har hänvisat till som en hjälp mot hyres-spekulationer och svartabörsaffärer inte har fungerat när de satts på prov. Därför behöver vi alltså en lagstiftning. Jag hoppas att herr Danell följer upp sina antydda löften och kan vara med och stödja en alternativ lagstiftning längre fram, t. ex. på skatteområdet, för att den vägen göra det ointressant att spekulera i hyresfastigheter, annars raseras en del av den sociala bostadspolitik som i varje fall mittenpartierna och socialdemokratin vill stå för.

Herr DANELL (m):

Herr talman! För att det inte skall råda någon osäkerhet i den här frågan vill jag upprepa vad jag har sagt i flera av mina inlägg här i kväll och vad som också framförs i vår partimotion, att vi anser det vara en angelägen samhällelig uppgift att komma åt jobberiet med svartabörs-hyror, osunda spekulationer och andra avarter, som förstör så mycket på vår bostadsmarknad. Den lilla grupp som sysslar med sådant har dessutom en förmåga att flytta från område till område. Det innebär att propositionens resultat blir mycket underligt, därför att dessa människor har möjlighet att ge sig in i alla de över 270 kommuner som inte finns med i utskottskompromissens förslag. Allt det gör att vi naturligtvis skall försöka följa upp arbetet så gott det går att finna vettiga åtgärder som inte drabbar majoriteten av både hyresgäster och fastighetsägare, oavsett ägarstruktur. Det är helt klart att vi vill komma åt spekulanten, men det är principerna och den tekniska frågan som har varit avgörande för vårt partis ställningstagande.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag tar fasta på det löftet, herr Danell. Men eftersom herr Danell tar upp ett nytt problem i sammanhanget, konstaterar jag att för att spekulanten skall kunna genomföras krävs att det är fråga om expansionsorter där det är en viss press på fastighetsmarknaden med efterfrågan på hyreslägenheter. Den situationen har vi inte överallt. Därför kan en avgränsning mycket väl vara effektiv.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Jag kan inte låta bli att fråga om exempelvis Svedala, som ingår i denna underliga kompromiss, har så avsevärt mycket mer tryck på hyresmarknaden än Linköping, Norrköping, Örebro, Luleå eller vilken annan ort som man kan välja. Exemplet visar hur underlig denna kompromiss är, en kompromiss i självändamålets tecken och inte med hänsyn till att försöka få en vettigt fungerande bostadsmarknad.

Överläggningen var härmed slutad.

Ondagen den
10 december 1975

*Förvärv av
hyresfastighet,
m. m.*

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Adolfsson och Danell, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Adolfsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 5 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Adolfsson och Danell.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Adolfsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 257
Nej - 44
Avstår - 5

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 b av herr Strömberg i Botkyrka, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strömberg i Botkyrka begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 5 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 b av herr Strömberg i Botkyrka.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Mom. 3

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande ikraftträdandebestämmelserna till lagen om förvärv av hyresfastighet m. m. och därefter i fråga om mom. 3 i övrigt.

*Ikraftträdandebestämmelserna till lagen om förvärv av hyresfastighet
m. m.*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Claeson under överläggningen framställda yrkandet om bifall

till regeringens proposition nr 33 i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 5 mom. 3 såvitt avser ikraftträdandebestämmelserna till lagen om förvärv av hyresfastighet m. m. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Claeson under överläggningen framställda yrkandet om bifall till regeringens proposition nr 33 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	258
Nej	-	20
Avstår	-	27

Mom. 3 i övrigt

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1975/76:18 med anledning av propositionen 1975/76:22 om ändrade regler för studiesocialt stöd jämte motioner

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Aga av djur

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1975/76:18 med anledning av motion om djurskyddslagens bestämmelser rörande aga av djur.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Detta ärende gäller ett yrkande om utmönstring av ett par vulgära och vilseledande ord ur djurskyddslagens text, nämligen "aga" och "sarga". Utskottet har precis samma mening som motionären. Jag skall be att få föreläsa några rader ur betänkandet: "Utskottet delar därför uppfattningen att det är önskvärt att ur texten i djurskyddslagen

utmönstra uttryck vilka, jämförda med dagens språkbruk, är ålderdomliga och otidsenliga. De remissinstanser som yttrat sig i ärendet har också tillstyrkt eller lämnat utan erinran tanken på en översyn av lagen i syfte att modernisera språket. Utskottet, som ansluter sig till denna tanke, förutsätter att en sådan översyn i lämpligt sammanhang kommer till stånd, eventuellt i samband med en mera allmän översyn av djurskyddslagstiftningen.”

Sedan vänder man på bladet och läser att utskottet hemställer att riksdagen lämnar motionen utan åtgärd. Det är verkligen en västgöta klimax, om nu kamraterna på västgötabänken ursäktar uttrycket. Denna kläm för tanken till den konstitutionella debatt som vi förde i kammaren för ett par tre veckor sedan, då jag tillsammans med några andra ledamöter hade yrkat på en mera enhetlig praxis och mera adekvata formuleringar av hemställan vid ärendenas behandling. Det är förvisso värt att återvända till den debatten så småningom.

Jag har inget yrkande, herr talman, för jag tycker att jag har åstadkommit något av resultatpolitik, och det nöjer jag mig med.

Herr LARSSON i Borby (c):

Herr talman! Jag vill ge en liten cloge till herr Werner i Malmö därför att han är nöjd med resultatpolitiken – och det är också vad utskottet hoppas på skall kunna bli följden av den här skrivningen.

Jag skulle kunna tillåta mig att citera litet mer ur betänkandet än vad herr Werner gjorde och som utskottet kanske anser lika angeläget som det citat han lämnade. Vi har sagt att vi ”kan hålla med motionären om att ordalydelsen av nu gällande stadgande kan vara ägnad att indirekt bidra till en behandling av djuren som är oacceptabel. Det kan dock ifrågasättas om en omarbetning av lagtexten är en tillräcklig åtgärd för att i nämnvärd mån påverka dem som medvetet eller omedvetet utsätter djur för en från djurskyddssynpunkt icke önskvärd behandling.”

Jag skulle till den konstitutionella bedömning som herr Werner gör vilja tillägga att utskottet för sin del anser att om riksdagen i sin helhet ställer sig bakom den skrivning som det eniga utskottet har gjort, förutsätter utskottet också att man i kanslihuset är så pass intresserad av vad som händer i riksdagen att de formuleringarna inte kommer att omärkligt förbigå kanslihusets personal. Vi har inte ansett att kraven på i stort sett formella ändringar är av sådan dignitet att de bör föranleda någon direkt framställning från riksdagen.

Om herr Werner går långt i sina krav när det gäller konstitutionell balans – om jag får använda det uttrycket – mellan formuleringar i utskotts- betänkandet och i klämman, riskerar han att han tappar bort de vänliga formuleringarna men att klämman ändå står kvar konsekvent.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
10 december 1975

*Förbud mot s. k.
prydnads- och
sällskapsdjur i bur*

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1975/76:19 med anledning av motioner om handeln med levande djur och jakten på småfåglar m. m.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c):

Herr talman! Förståelsen för att man inte i onödan bör hålla djur i bur har blivit allt större i vårt land. Sedan länge har vi haft en djurskyddslagstiftning, som i jämförelse med andra länders är relativt sträng. Den förbjuder människorna att plåga djuren i de fall då dessa hålls i fångenskap. För några år sedan förbjöd riksdagen att s. k. vilda större djur skulle få hållas i bur, i synnerhet vid kringresande cirkusar. Bandhundarna fick större frihet när bestämmelserna om 10 meters löplina o. d. infördes. Tiden borde nu vara mogen att försöka begränsa förekomsten av fåglar och andra "prydnadsdjur" som måste stängas in i trånga burar. Tyvärr har det blivit allt vanligare att folk skaffar sig olika slags husdjur, som måste hållas i trånga burar eller stadsvåningar trots att de normalt lever i frihet. Jag kan förstå att ensamma människor tycker att det är ett visst sällskap att ha sådana djur, men det är obestridligt att saken också har en baksida genom att dessa djur lätt tillfogas lidande.

Bara det förhållandet att varje år 17 000 burfåglar importeras till vårt land talar sitt tydliga språk. Inte sällan tror jag att människor också skaffar sådana djur i rent oförstånd eller därför att beskäftiga försäljare lockar dem att köpa burfåglar eller andra fåglar för att ha dem i sina våningar.

Motionen om burfågeln har väckt uppmärksamhet – den har i vissa tidningar t. o. m. betecknats som årets mest uppmärksammade motion. Det gläder mig, inte för publiciteten, men därför att opinionen mot burfågelsfångenskapen har börjat och kommer att växa sig allt starkare. Därmed har motionen haft åsyftad verkan långt innan frågan ens började behandlas i riksdagen. Det är min förhoppning att denna opinion skall växa sig allt starkare, så att alla inser det orättmätiga i att behandla djur på det sättet. Jag har varit i riksdagen i 26 år nu och under denna tid naturligtvis hunnit väcka åtskilliga motioner, men jag har aldrig fått en så stark opinionsyttring från människor i olika delar av landet i form av brev, telegram, telefonsamtal osv. som i denna fråga – t. o. m. från folk utanför Sveriges gränser har det kommit brev, vari man instämt i motionens syfte. Flertalet av brevskrivarna har varit positiva till motionen. Några få har varit negativa – i många fall för att skydda sitt eget samvete därför att de har en fågel i bur eller kanske tillverkar burar osv.

I all denna debatt om burfågelnas öde har det varit fullständig enighet om en sak – i varje fall i princip – och det har varit att djuren inte skall skadas eller plågas. Men tänk då på att av 1 000 fåglar som fångas omkommer 800 vid fångsten eller under transporten. 800 av 1 000 dör för att 200 skall komma fram för att säljas till vårt land och andra länder och där hållas fångna för resten av sitt liv.

Onsdagen den
10 december 1975

*Förbud mot s. k.
prydnads- och
sällskapsdjur i bur*

Utskottet har ju en positiv inställning till att man försöker begränsa djurhållning av det slag som jag har pekat på i min motion men vill tyvärr inte förbjuda denna och inte heller att man skickar djur långa sträckor, varvid många dör på vägen. Den sorts massdöd som också utskottet ger exempel på hör tyvärr knappast till undantagen utan är rätt vanlig. Därför finns det anledning att se på statistiken i utskottets betänkande.

Det har anförts i debatten att fåglarna blir domesticerade – det är ett fint ord för att tala om, att sitter man i bur tillräckligt länge, helst under flera generationer, så trivs man med att sitta i bur. Det är inte på det sättet. En lejonunge blir aldrig en huskatt, hur många generationer hans förfäder än har suttit i bur. Att en fågel skall förändra sin natur så att den trivs i en trång bur är omöjligt. Och skulle man tänka sig att den skall bli så domesticerad att vingarna tillbakabildas tar det miljoner år.

Många har skrivit till mig och påtalat under vilka olidliga förhållanden djuren lever i djurfabriker för broileruppfödning o. d. Ja, det är riktigt, och den saken anser jag att man också bör ta itu med. Men observera att en dålig sak inte blir bättre därför att man anför någonting annat som är dåligt eller ännu sämre. Burfåglarna får det inte bättre för att kycklingarna har det besvärligt, men man kan ju göra någonting åt den saken ändå.

Jag tycker att utskottet har varit positivt på många sätt. Det förefaller nästan som om man egentligen menade att förbudet borde införas men att opinionen kanske inte är riktigt mogen ännu. Jag tror ändå att förbudet kommer så småningom.

Utskottet säger att det enligt dess mening är "önskvärt att importen av sällskapsdjur så långt möjligt baseras på djur som fötts i fångenskap". Det är ju en utmärkt tanke. Då vore det 17 000 fåglar som man slapp skicka hit. Och observera att det är 85 000 fåglar om vi räknar efter statistiken, som inte skulle behöva lida av att fångas och sändas till Sverige. Det gäller alltså inte 17 000; från början är det 85 000.

En sida längre fram säger utskottet om igen att man bör "basera handelen med sällskapsdjur så mycket som möjligt på djur som fötts i fångenskap". Om man skall importera fåglar kan det dock bli rätt svårt att avgöra om de verkligen har fötts i fångenskap i det land de kommer ifrån eller om de har tagits ute i vilda naturen och det därmed gjorts av med så många som jag nämnde tidigare.

Utskottet erinrar sedan om att "Sverige den 15 mars 1963 ratificerat en europeisk konvention om fågelskydd, den s. k. Pariskonventionen". Några rader längre fram sägs det: "Enligt vad utskottet erfarit är ett på västtyskt initiativ upprättat förslag till en ny internationell konvention om fågelskydd m. m. föremål för granskning bl. a. inom naturvårdsverket." Så tillägger utskottet att det enligt dess mening är "glädjande att småfågelsjakten på senare tid blivit föremål för allt större uppmärksamhet". En tredje gång talar så utskottet om importen av fåglar.

Jag skall inte ytterligare citera vad utskottet har sagt. Däremot skulle

Onsdagen den
10 december 1975

*Förbud mot s. k.
prydnads- och
sällskapsdjur i bur*

jag kunna tacka utskottet för en ingående och omsorgsfull behandling; både min motion och den andra har skickats ut till åtskilliga betydande remissinstanser.

Jag tolkar, som jag sagt, utskottets skrivning som om man egentligen tycker att fåglar i bur och liknande husdjur bör bort men att opinionen kanske inte är mogen för detta ännu, eftersom tanken har väckts just nu. Därför, herr talman, har jag inget yrkande, men det är naturligtvis min förhoppning att den opinion som jag tror redan börjat komma skall växa sig starkare, så att djur som är födda att leva i frihet också kommer att få leva i frihet i fortsättningen.

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! Herr förste vice talmannen Bengtson har i sin motion yrkat på förbud mot att hålla prydnads- och sällskapsfåglar i bur. Han har bl. a. hänvisat till det förbud som införts mot att hålla vissa vilda djur i bur på cirkusar. Det är inte utan att man tycker att det är en viss skillnad mellan förhållandena för djur på cirkusar och för den lilla burfågeln i ett hem. Parallellen är därför knappast gångbar.

Det är självklart att djurskyddet också skall tillgodose burfåglar såväl som andra sällskapsdjur. Nästan alla burfåglar uppföds i dag inom landet. Burfåglarna får väl också anses anpassade till ett liv inomhus. En så drastisk åtgärd som herr Bengtson föreslagit har utskottet inte ansett sig kunna gå in för.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag företer den likheten med herr Bengtson att jag någon gång har väckt en motion som blivit föremål för ett visst uppseende. Men jag tror att det inte alltid är en fördel att tidningarna skriver mycket om en motion som man har väckt; det verkar som om herr Bengtson hade den uppfattningen.

Sedan skulle jag gärna vilja säga att det finns djurplågeri som säkert är mycket mer kvalificerat än det herr Bengtson har tagit upp. Jag tänker på äggfabrikerna med höns som tvingas att vistas på ett mycket litet utrymme på ståltrådgaller. Men det gäller ju en del pengar i det avseendet, och det är kanske det som gör att herr Bengtson har glömt bort dessa litet större fåglar.

I fråga om burfåglar är det möjligt att det ibland kan förekomma djurplågeri – om de vårdas mindre väl. Men i stort sett tror jag att de trivs ganska bra. Jag skulle vilja citera en fransk författare vars namn jag har glömt, och jämföra med äktenskapet. Han sade nämligen om det att de som är utanför vill in, och de som är inne vill ut.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Åtgärder för förbättrat djurskydd m. m.

Nr 41

Onsdagen den
10 december 1975

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1975/76:20 med anledning av motioner om åtgärder för förbättrat djurskydd m. m.

*Åtgärder för
förbättrat djurskydd
m. m.*

I detta betänkande behandlades motionerna

1975:46 av herr Henmark (fp), vari hemställdes att riksdagen begärde ändring av gällande bestämmelser rörande användningen av försöksdjur i undervisningen i grund- och gymnasieskola så att plågsamma djurförsök helt förbjöds.

1975:56 av fru Anér (fp) och herr Henmark (fp), vari hemställdes, såvitt nu var i fråga (yrkandena 1-3), att riksdagen begärde

1. att åtgärder vidtogs i syfte att ändra reglerna för klassning av kalvkött i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att etiska kommittéer med lekmannainslag inrättades vid alla forskningsanstalter där djurförsök utfördes, däribland psykologiska institutioner samt försvarets forskningsanstalt,

3. att lantbruksstyrelsen skulle få i uppdrag att utreda och framlägga förslag till organisation för djurtillsyn över trav- och galoppträning, samt

1975:608 av herr Werner i Malmö (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla

A. att en utredning tillsattes i syfte att begränsa användningen av djur för vetenskapliga ändamål,

B. att lokala etiska kommittéer inrättades för insyn och kontroll av verksamheten med försöksdjur.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. anse motionen 1975:46 besvarad med vad utskottet anförde,

2. beträffande motionen 1975:56, yrkandet 1, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anförde,

3. lämna utan åtgärd motionerna

a. 1975:56, yrkandena 2 och 3,

b. 1975:608.

Reservation hade avgivits av herr Enlund (fp) som ansett att utskottet under 3 a och b bort hemställa

att riksdagen skulle

3 a. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförde med anledning av motionerna 1975:56, yrkandena 2 och 3, och 1975:608, yrkandet B,

b. lämna utan åtgärd motionen 1975:608, yrkandet A.

Onsdagen den
10 december 1975

*Åtgärder för
förbättrat djurskydd
m. m.*

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! I den reservation som jag har fogat till jordbruksutskottets betänkande nr 20 har jag följt upp ett par yrkanden i en motion av fru Anér och herr Henmark.

Det ena yrkandet gäller inrättandet av etiska kommittéer för bedömning av djurförsök vid sådana forskningsanstalter som har undantagits från djurskyddslagens regel i 12 § och där djurförsök förekommer i mera betydande omfattning.

Utskottets majoritet vill lämna detta yrkande utan åtgärd. Man hänvisar bl. a. till att utskottet vid förra årets riksdag förordat en breddning av lekmannainslaget i medicinska forskningsrådets försöksdjursnämnd och att denna nämnd fungerar som en central etisk kommitté. Utskotts-majoriteten hänvisar även till ett betänkande från 1972 års försöksdjursutredning, som föreslår vissa regler när det gäller anskaffandet av försöksdjur och som också föreslår att ett nytt centralt organ – statens försöksdjursinstitut – skall inrättas.

Men enligt min mening kan varken forskningsrådets försöksdjursnämnd eller ett eventuellt nyinrättat försöksdjursinstitut övervaka hur djuren hanteras sedan de väl har levererats till en forskningsanstalt. Inte heller kan dessa centrala organ i någon större utsträckning ge sig in på att bedöma om vissa för djuren smärtsamma försök kan anses tillräckligt välmotiverade eller om de eventuellt skulle kunna ersättas med andra forskningsmetoder.

Vad utskottet skriver om hälsovårdsnämndernas kontrollverksamhet kan jag instämma i. Men inte heller den verksamheten tillgodoser enligt min uppfattning vad vi syftar på i vårt yrkande.

Här föreligger en ständig konflikt mellan å ena sidan forskarnas behov av försöksdjur för undersökningar i syfte att rädda människor från sjukdomar och lidande och å andra sidan kravet att skydda försöksdjuren mot plågsamma försök. Här behövs ett forum där forskare och lekmän med intresse för djurskydd kan sitta vid samma bord, där forskarna får förklara och motivera sin verksamhet och där lekmännen får komma med sina frågor och invändningar. Den etiska kommittén skulle också kunna i någon mån stilla allmänhetens oro över en verksamhet, där möjligheterna till insyn i dag är tämligen begränsade.

Jag vill nämna att en diskussion angående de etiska problemen med djurförsöken pågår bland forskarna själva. Vid en nordisk forskarkonferens har professor Karl Johan Öbrink i Uppsala tagit upp frågan om lokala etiska kommittéer, och i ett uttalande i OBS! i radio den 11 november i år har veterinärrådet Bengt Ehn sagt att etiska kommittéer borde inrättas.

Den andra frågan som jag har tagit upp i reservationen gäller tillsyn över träningen av tävlingshästar inom trav- och galoppporten. Jag skall här fatta mig ganska kort genom att hänvisa till ett par av remissyttrandena.

Lantbruksstyrelsen vill inte åta sig något särskilt uppdrag att utreda

denna fråga. Styrelsen säger sig ändå ägna tillräcklig uppmärksamhet åt trav- och galoppträningen. Jag tycker naturligtvis att denna försäkran är värdefull. Men lantbruksstyrelsen säger samtidigt "att en skärpt övervakning av tävlingshästarnas träning är behövlig". Styrelsen tror emellertid inte att en ny eller ändrad organisation av tillsynen skulle förbättra förhållandena men anser att redan befintlig organisation bör förstärkas både centralt och lokalt.

Jag delar i stort sett lantbruksstyrelsens uppfattning, och jag har inte heller i min reservation talat om någon ny organisation. Men jag tycker inte att det är tillräckligt att en ny tjänst på central nivå inrättas, vars innehavare särskilt skall ägna sig åt djurskyddsfrågor i samband med tävlingar och förevisningar av djur. Viktigare är att man ute i kommunerna ägnar större uppmärksamhet åt träningen av tävlingshästarna, och det är i det syftet som jag i reservationen har efterlyst initiativ och förslag från lantbruksstyrelsen.

Från veterinärhögskolan har i den här frågan lämnats ett utlåtande av biträdande professorn Sune Persson. Han ansluter sig till motionens önskemål om bättre tillsyn över trav- och galoppträningen. Hans redovisning av det procentuella bortfallet av travhästar före första tävlingsstart tycker jag belyser de här problemen. 60–70 % av hästarna sorteras bort. På några år rör det sig om ett ganska stort antal hästar som på ett eller annat sätt kan ha skadats av för hård träning.

Jag vill, herr talman, referera ytterligare en synpunkt av professor Persson. Han påpekar att det startförbud som en banveterinär utfärdat inte innebär att hästen befrias från träningen. Om då tränaren eller hästägaren menar att skadan kan tränas bort, så kan det hända att hästen utsätts för ganska hård träning även under en tid då det inte är tillåtet för hästen att starta i tävling. Jag tycker inte att detta är tillfredsställande, och jag anser att det ytterligare understryker behovet av en bättre djurskyddstillsyn under träning av tävlingshästar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid jordbruksutskottets betänkande nr 20.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Jag har väckt en motion om lokala etiska kommittéer som behandlas i reservationen vid utskottsbetänkandet. Yrandet har kommit till därför att vi har en underlig lagstiftning för försöksdjursverksamhet – ett prosaiskt ord som rymmer en fond av lidande i löndom för värnlöst liv.

Djurskyddslagen 12 § anger att lantbruksstyrelsen har att ge tillstånd för sådan här vetenskaplig verksamhet inom läkemedelsindustrin, inom enskilda laboratorier o. d., och det är gott och väl. Men sedan har vi en kungl. kungörelse av år 1944 som från detta tillståndsvång undantar motsvarande institutioner och skolor som drivs av stat och kommun. Där är det institutionschefen själv som beslutar och naturligtvis också får ta ansvaret för sina beslut. Men varför är inte lantbruksstyrelsen in-

*Åtgärder för
förbättrat djur-
skydd m. m.*

blandad när det gäller detta fält? Vad har man för garantier för att en statlig institutionschef är mer kapabel än en institutionschef i det fria näringslivet? Ja men, säger utskottsmajoriteten, på dessa skolor och institutioner är det legitimerade läkare, veterinärer och apotekare som bär ansvaret. Ja, det gör de i näringslivet också. Inom läkemedelsindustrin vimlar det av läkare och apotekare, så det är inte någon skillnad alls.

I den situationen menar vi att lokala etiska kommittéer är motiverade – kommittéer som har insyn på förhand i planerade forskningsprojekt och därför kan förhindra vanvettiga och onödiga djurförsök. Sedan kan sådana kommittéer också följa verksamheten.

Det utskottet spelar ut som ersättning för dessa lokala etiska kommittéer är inte till fyllest. Man hänvisar till centrala institutioner. Medicinska forskningsrådets försöksdjursnämnd är redan omnämnd. Man menar att den institutionen nu är mycket mer effektiv än tidigare. Lekmannainslaget har breddats, och den nämnden fungerar som en etisk kommitté. Det framhöll man redan i fjol. Vad gör då denna försöksdjursnämnd? Jo, den informerar om djurförsök. Den utbildar tekniker och forskare, men den kontrollerar inte någon verksamhet.

Vidare hänvisar utskottet till 1972 års försöksdjursutredning, som har lagt fram ett betänkande i år. Den utredningen vill åstadkomma ytterligare ett centralt organ, ett försöksdjursinstitut. Men vad hjälper det ute i landet, där djurförsöken bedrivs, på flera håll i mycket stor skala? Där har vi hälsovårdsnämndernas allmänna verksamhet, säger man, med dessa nämnders tillsynsmän. Men hur i all världen skall de kunna få rimlig insyn i komplicerad forskning, som bedrivs vid sjukhus och läkemedelsindustrier? Och vad hjälper det att institutionerna en gång om året, den 1 februari, sänder in sina försöksjournaler till hälsovårdsnämnden för dess granskning? Även om nämnden skulle kunna ta del av detta väldiga material blir det ändå i efterhand. Skadan är redan skedd.

Jag behöver inte upprepa vad herr Enlund sade, att vi förvisso inte är ensamma om att yrka på dessa etiska kommittéer. Åtskillig medicinsk expertis menar att sådana kommittéer är helt nödvändiga. Detta är en verksamhet som ökar år efter år, och det finns ingen allvarligare hantering än att göra försök, experimentera med livet självt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Enlund. I den mån mina egna partikamrater hör mig vill jag säga att de, även om de inte är hårt engagerade i djurskyddsfrågor, med den moderata ideologi vi har borde kunna tillstyrka den här motionen, därför att den syftar till en kontroll över hela fältet, inte bara av näringslivets institutioner utan också de institutioner som finns på den offentliga sektorn.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Beträffande utskottets behandling av motionen 56 av fru Anér och mig instämmer jag helt i de synpunkter som herr Enlund framfört. Jag yrkar även bifall till herr Enlunds reservation.

Det är en annan motion som också behandlas i betänkandet och som

jag vill säga ett par ord om. Jag har i motionen 46 hemställt att riksdagen begär ändring av gällande bestämmelser rörande användning av försöksdjur i undervisningen i grund- och gymnasieskolan så att plågsamma djurförsök helt förbjuds. Utskottet har skrivit ganska positivt om motionen, så positivt att man säger att motionen bör anses besvarad med vad utskottet anfört.

Jag vill börja med att tacka för den positiva inställning som utskottet visat då det gäller den här motionen. Däremot är jag kanske inte helt belåten med att saken så att säga skall vara utagerad i och med denna lydelse i betänkandet.

Det är ju så att i skolan används djur för olika ändamål, bl. a. används de sådana de är i levande tillstånd för att eleverna skall få en praktisk undervisning i ämnet naturkunskap. Det är klart att en sådan praktisk undervisning är att rekommendera. Men det finns också en annan sida av undervisningen, nämligen anatomistudier. Då använder man i viss utsträckning levande djur för dissektion. Man dödar djuren, skär upp dem och visar eleverna hur de är uppbyggda osv.

Skolöverstyrelsen har utfärdat en särskild instruktion om hur man skall använda djuren vid sådana studier. Jag har den instruktionen framför mig här. Den utfärdades för rätt många år sedan, 1971/1972. Då hade djurskyddslagen inte riktigt den utformning som den har i dag, det kom ganska väsentliga ändringar för ett par år sedan.

I denna instruktion säger skolöverstyrelsen att djurskyddslagen skall gälla även i detta sammanhang. Det talas om att vid dissektionsövning skall djuren inte avlivas inför eleverna. Redan detta tyder på att dessa övningar är påfrestande. Elev som reagerar starkt inför den döda djurkroppen eller för blod skall kunna befrias från dissektionsövning. Beträffande avlivningsmetoder hänvisar man till en särskild bok som har utgivits av professor Bárány. Jag tycker att detta tydligt visar att den här verksamheten är på gott och ont.

Detta att man skall försöka föstra eleverna till goda samhällsmedborgare tror jag också innebär att de skall läras att visa hänsyn inte bara mot andra människor utan också mot djur och allt levande. Då borde man kunna undvika den här verksamheten på så lågt stadium som i grundskola och gymnasium. Jag vet att det är många elever som mår illa under dissektionsövningar, och jag tror att det vore lyckligt om sådana övningar inte fick äga rum.

Då skolöverstyrelsen skrev den här instruktionen fick vissa bestämmelser en mycket, tycker jag, tånjbar lydelse. Det står så här, sedan man först har angivit vissa riktlinjer:

”För att belysa den praktiska tillämpningen av ovanstående ges i det följande bedömningar och råd i anslutning till konkreta exempel. Dessa bedömningar kan sedan vara vägledande, då man skall ta ställning till andra men likartade försökssituationer.

Med varmblodiga djur skall endast sådana försök utföras, som visar djuren i normalt fysiologiskt tillstånd. Exempel på djurförsök som inte

Onsdagen den
10 december 1975

*Åtgärder för
förbättrat djurskydd
m. m.*

skall utföras är följande:"

Där tycker jag det är litet tveksamt hur man skall tyda ordet skall. Är det meningen att det skall tydas så att försöket inte måste utföras, utan att man kan undvika det? Jag fortsätter citatet:

"En kanin utsätts för bullerstörningar. Reaktionen i exempelvis puls-frekvensen iakttas.

En mus får inandas tobaksrök, varvid puls-frekvens, ögon-dilatation m. m. iakttas.

En duva lockas att äta brödstycken in-dränkta med etylalkohol. Duvans mentala status, rörelse-mönster m. m. bedöms."

Beträffande kräldjur, groddjur, fiskar och andra djur står det:

"Som exempel på försök som inte bör utföras kan anföras följande.

Man avlägsnar ögonen på räkor för att påvisa hur räkornas förmåga till färgförändring påverkas."

Jag tycker det är hemskt att tänka sig att barnen skall lära sig att man kan peta ut ögonen på levande varelser för att se hur djurens förmåga till färgförändringar påverkas. Det står alltså att sådana försök inte bör utföras, men man skriver inte att de inte får utföras. Man lämnar det liksom åt lärarna att avgöra, och lärarna kan ju ha olika uppfattningar där. Vi människor är ju mycket olika – som väl är.

I detta avsnitt i skriften *Aktuellt från skolöverstyrelsen* nr 56 finns också en del andra exempel, som jag tycker måste verka förråande på unga människor, som får lära sig att så här kan man experimentera med levande varelser.

Sådana djurförsök kan man möjligen hålla på med på ett högre stadium och i vetenskapliga sammanhang, men jag tror det vore lyckligt om man kunde undvika vivisektion på de låga undervisningsstadierna som grundskola och gymnasium ju ändå är.

Herr talman! Jag skall nu inte ställa något yrkande. Det vore lönlöst. Men jag vill säga att jag inte är riktigt nöjd, om utskottet och riksdagen anser att hela denna fråga är besvarad med det som har redovisats i utskottets betänkande. Jag tror att vi behöver litet fastare ordalydelse i de instruktioner som gäller biologi- och framför allt anatomi-undervisningen vid våra grundskolor och gymnasier.

Herr LARSSON i Borby (c):

Herr talman! Jag ber att få fortsätta direkt där herr Henmark slutade och säga att det som är grunden för utskottets skrivning, att riksdagen skulle anse motionen besvarad med vad som står i betänkandet, det undvek herr Henmark mycket noga att citera. Och det tycker jag är den viktigaste meningen. På s. 4 i betänkandet, tredje stycket, heter det: "Innebörden av anvisningarna är enligt skolöverstyrelsen att plågsamma djurförsök inte får förekomma i skolan." Det tycker vi är en information som utskottet har bedömt som tillräcklig för att undanröja herr Henmarks farhågor att det skulle förekomma plågsamma djurförsök i gymnasieskolan.

Jag ifrågasätter inte riktigheten i de uppgifter som herr Henmark här lämnat, men om det förekommer sådana gräsligheter som herr Henmark beskrivit, så är det inte i enlighet med skolöverstyrelsens anvisningar. Då är det uppföljning, kontroll och tillrättavising som behövs och inte en ändring av lagstiftningen.

Det är i år liksom förr om åren en lång rad motioner – de utgår alla från omtanken om djuren – som behandlas i detta lilla paket, jordbruksutskottets betänkande nr 20. Jag skulle inledningsvis vilja säga att utskottet mycket välvilligt ställt sig bakom de allra flesta av motionskraven, de motionskrav som vi funnit väl styrkta, dokumenterade och motiverade. Det är klart att det finns en hel del övrigt att önska – det vill jag gärna erkänna. Det är emellertid inte så lätt att hitta de riktiga lösningarna. Det är inte säkert att man förändrar djurens situation genom att ändra några bokstäver i lagen. Tyvärr tar de människor som utsätter djuren för en behandling som inte är önskvärd inte så stor hänsyn till lagens bokstav. Det handlar då ofta om nidingsdåd, och utskottet ställer sig naturligtvis bakom tanken att sådant på allt sätt måste beivras.

Vi har alltså tillstyrkt en lång rad yrkanden, och jag skall inte ta kammararens tid i anspråk med att kommentera dem. Kvar är i huvudsak två punkter som diskussionen nu rör sig om. Den ena gäller yrkandet från olika motionärer om inrättande av etiska kommittéer. Det är det kanske tyngsta yrkandet.

Jag skulle på utskottsmajoritetens vägnar vilja säga att vi inte i princip är motståndare till den tanken. Det är möjligt att etiska nämnder skulle kunna vara en riktig lösning. Men å andra sidan har man inte vare sig i motionerna eller i reservationen kunnat konkretisera hur de skulle fungera.

Herr Werner skriver t. ex. i sin motion: "Att förmoda att hälsovårdsnämndens tillsynsman i kommunen skall vara ett tillräckligt komplement i vad avser objektivitet --- är fullständigt blåögt." Det han säger om hälsovårdsnämnden i kommunerna, det organ som har att hantera lagstiftningen i alla dessa frågor!

I nästa mening säger herr Werner: "Lokala etiska kommittéer --- skulle emellertid med sitt lekmannainslag verka hälsosamt hämmande på vetenskapliga övertramp. Kommittén skulle också kunna gagna forskningen genom att till allmänheten ge en trovärdig information om verksamheten och förta den karaktär av 'mörkläggnings' som gärna förmodas om enbart fackfolk svarar för informationen."

Vad har herr Werner för stöd för dessa påståenden? Går det att bevisa detta? Det finns inte en rad om hur dessa etiska kommittéer skulle väljas. Det står ingenting om hur de skulle hängas upp konstitutionellt, vilken befogenhet de skulle ha, vilka kompetensförhållanden som skulle råda, om de skulle ha vetorätt eller hur de skulle kunna utföra ett verkningfullt arbete. Jag menar att man måste ha mer av sådana upplysningar. På så här lösa påståenden kan man inte acceptera en ny ordning.

Utskottsmajoriteten har i stället satt sin tilltro till en redan befintlig

Onsdagen den
10 december 1975

*Åtgärder för
förbättrat djur-
skydd m. m.*

instans, kommunens hälsovårdsnämnd, som har ansvaret för dessa frågor i kommunen och som enligt sin instruktion har att anställa djurskyddsinspektör, som inspekterar, övervakar och kontrollerar dessa förhållanden. Jag medger gärna att denna ordning nog ännu inte kommit i funktion överallt, men i många kommuner är verksamheten i full gång. Utskottet har också fått vitsordat att det på många håll bedrivs en mycket förnämlig, tillfredsställande och objektiv verksamhet.

Hälsovårdsnämndens djurskyddsinspektör, som har kompetens på detta område, har rätt att dyka upp när och var han vill och inspektera. Han kan då säga ifrån om det förekommer något som strider mot djurskyddslagen. Jag ställer gärna upp i en diskussion, om motionärerna och reservanten kan skissera hur en etisk nämnd skall kunna få samma rätt till insyn, samma vetorätt, samma rätt att vara lagens och samhällets företrädare.

Jag anser alltså inte att reservationen på denna punkt är starkare än formuleringen i betänkandet, där vi helt har ställt oss bakom den kommunala verksamheten via hälsovårdsnämnd och djurskyddsinspektör.

En del av reservationen handlar om kontroll och tillsyn vid träning av tävlingshästar. Där har jag väldigt svårt att förstå vad reservanten begär att riksdagen skall rösta på i stället för på utskottets hemställan. Substansen i den delen av reservationen är följande: "Kommunerna kan åläggas att kartlägga var och när träning förekommer, och sedan kan deras egna djurskyddsinspektörer (motsvarande) utöva kontrollen i samarbete med distriktsveterinärerna. Det bör fastläggas att det ingår i hälsovårdsnämndernas och distriktsveterinärernas uppgifter --". Här har man alltså förtroende för hälsovårdsnämnden och djurskyddsinspektören. Men det som begärs i reservationen förekommer redan och har kommenterats i betänkandet.

Den som kommit i beröring med denna verksamhet, träning och dresstyr av hästar, är väl medveten om att ingen djurhållare eller tränare tror att man kan slå eller plåga ett djur till någonting positivt. Den som har sett ungdomar som ägnar sig åt ridsporten har också kunnat konstatera att dessa ungdomar och tränare sätter hästen långt före människan – det visas en helt fanatisk omsorg och omtanke om hästen, och det gäller verkligen att ta väl hand om djuren om de skall nå prestationer i tävlingsammanhang.

Reservanten säger att det ofta blir startförbud för hästar. Det tycker jag är positivt; det vittnar om att veterinärerna är observanta och ser till att inga hästar får starta i en tävling om de inte är i fullgott skick. Men, säger reservanten, det kan hända att dessa hästar får träna ändå. Ja, det är väldigt svårt att lagstifta om att träning inte skall få förekomma. Det är ju möjligt att skadan är av sådan art att tävling måste förbjudas men att försiktig träning är vad som behövs för att skadan skall läkas. Majoriteten i utskottet har inte ansett sig kunna klampa in med några detaljdirektiv här.

Det står i reservationen att det bör kartläggas var träning med täv-

lingshästar förekommer. Det vet emellertid hälsovårdsnämnden, annars sköter den inte sitt uppdrag. Hälsovårdsnämnden måste känna väl till vad som händer inom kommunen. Vi har även här tilltro till hälsovårdsnämndens kompetens och möjligheter att ingripa.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Herr Larsson i Borrby menar att vi motionärer är ute i ogjort väder och inte vet vad vi talar om och att det är tveksamt hurvida det föreligger något behov av den kontroll som hälsovårdsnämnden kan åstadkomma. Men herr Larsson säger själv att på åtskilliga håll har det här systemet ännu inte börjat fungera. Här föreligger alltså ett klart behov.

Vi kunde naturligtvis ha broderat ut texten mera och förklarat vad vi menar med etiska kommittéer, men jag trodde det var helt klart eftersom det har skrivits så mycket härom. Om riksdagen hade gått med på våra yrkanden hade naturligtvis regeringen genom lantbruksstyrelsen utfärdat direktiv och bestämmelser om hur dessa etiska kommittéer skulle konstitueras och fungera. Det är alldeles självklart.

Tala sedan med tillsyningsmännen och hälsovårdsinspektörerna. De erkänner att en alldeles för stor uppgift är lagd på dem med denna växande industri.

Därför menar jag att en etisk kommitté, självfallet sammansatt av expertis från skilda håll och av vanliga förtroendemän, skulle kunna bedöma forskningsprojekt, avstyra de olämpliga och inte minst gagna saken genom att allmänheten får insyn i verksamheten.

Jordbruksutskottet och herr Larsson i Borrby bör fundera ytterligare över detta. Vi kommer gärna igen med mera preciserade yrkanden.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jordbruksutskottets ordförande ifrågasatte om jag hade läst hela betänkandet. Det har jag. Jag har också läst den sats han citerade: "Innebörden av anvisningarna är enligt skolöverstyrelsen att plågsamma djurförsök inte får förekomma i skolan."

Det är inte av så stor betydelse vad skolöverstyrelsen anser innebörden vara i sina egna anvisningar. Det viktigaste är att anvisningarna har tagits fram, att de blir lästa och att den riktiga innebörden då framgår. Det är hur anvisningarna uppfattas i det praktiska livet som har betydelse.

Man kan utfärda anvisningar som man själv inser innebörden av, men om de är så skrivna att andra får en helt annan uppfattning om innebörden har det inte så stor betydelse vad man själv har ansett om innebörden.

Därför anser jag alltjämt att de synpunkter som jag framförde tidigare är bärande.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Jag kan gärna vitsorda att utskottets behandling av motionerna var välvillig, som utskottets värderade ordförande sade. Men

*Åtgärder för
förbättrat djurskydd
m. m.*

det hjälper inte så mycket när motionsyrkandena lämnas utan åtgärd.

Nu säger herr Larsson i Borrby att val, funktion och befogenheter för de etiska kommittéerna inte var fullt klarlagda. Att utse kommittéerna kan inte vara något stort problem. Det kan de organ – huvudmän eller styrelser – som i övrigt svarar för institutionen klara av. Det väsentliga är att det blir en lekmanrepresentation i ett forum där forskarnas synpunkter och lekmännens kan mötas.

Kommittéernas funktion och befogenheter har framgått ganska klart både av motionerna och av reservationen, och de framgår också klart av det diskussionsutkast av professor Öbrink i Uppsala som jag nämnde i mitt första inlägg. Han säger vidare: "Man borde därför allvarligt diskutera också lokala etiska kommittéer. Jag tror att arrangemanget med lokala etiska kommittéer skulle mötas med stor tillfredsställelse både av forskarna och den allmänhet som är intresserad av dessa problem."

En uppgift som kommittéerna skulle ha är att bedöma den absoluta nödvändigheten av försöken. Försöksdjursutredningen säger: "Även om försöksdjursanvändning inte i någon betydande grad kan minskas inom den närmaste framtiden finner utredningen likväl alternativa och kompletterande metoder värdefulla av såväl etiska som ekonomiska skäl." Det borde finnas ett forum för att diskutera dessa avvägningar.

I fråga om tillsynen över tävlingshästarnas träning har herr Larsson i Borrby helt rätt när han säger att ett djur måste behandlas väl för att göra sitt bästa. Men i yttrandet från veterinärhögskolan anför professor Persson följande med hänsyn till att så många galopphästar aldrig kommer till tävlingsstart: "Med andra ord, många hästar tränas sönder i en industri där ekonomiska värderingar kommit att betyda mer än djurskyddsaspekter." Beträffande träning av hästar som är avstängda från start säger han vidare:

"Det är t. ex. uppenbart att intensifierad träning vid nedsatt prestationsförmåga som följd av överträning, vilket bl. a. innebär stark rädsla för träningsarbeten, är oförenlig med rådande djurskyddsuppfattning."

Detta styrker behovet av en bättre tillsyn även när det gäller träningen.

Att de lokala organen redan gör vad de kan tror jag inte. Om man läser vad AB Trav och Galopp säger i sitt remissutlåtande, konstaterar man att det finns möjlighet att förstärka tillsynen. Bolaget anför:

"I den mån uppgifter från sällskapen om träningsställen synes önskvärda kan detta enklast ske genom att sällskapen till respektive länsveterinär lämnar uppgift om beviljade tränarlicenser med uppgift om var de licensierade tränarna driver sin tränarverksamhet."

Inte ens detta forum, AB Trav och Galopp, ställer sig oförstående till att man här försöker få en bättre tillsyn när det gäller träning av tävlingshästar.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Bara några ord om de etiska kommittéerna. I motionen 56 år 1975 står följande:

”Det görs nämligen en hel del experiment på djur för psykologisk forskning, som inte alltid är av den karaktär att inga betänkligheter kan råda. — — — Det är fullt möjligt att just detta experiment skulle ha godkänts av en etisk kommitté, men det hindrar inte att kontrollen bör finnas.”

Man tror inte riktigt själv på det. Man vet inte riktigt hur man skall ha det med kompetensförhållanden, fullmakt eller vetorätt. Det är svårigheten.

Jag vill gärna instämma i vad herr Enlund säger om att man skulle kunna tänka sig en bättre tillsyn när det gäller träningen. Men hur vill herr Enlund ordna den tillsynen? Jo, han skriver i reservationen att den borde ankomma på hälsovårdsnämnden och djurskyddsinspektören. Det är vad också utskottet har skrivit, vilket jag har framhållit tidigare. Skillnaden är svår att finna.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Beträffande det sista vill jag faktiskt på nytt framhålla att lantbruksstyrelsen i sitt remissutlåtande har sagt att det behövs en förbättrad tillsyn över träningen av tävlingshästar.

När det gäller de etiska kommittéerna är det just fråga om att få till stånd en dialog mellan å ena sidan forskare, som får framlägga synpunkter på och motiveringar för sina försök, och å andra sidan lekmän med stort intresse för djurskydd. Även bland forskarna själva — det framgår av de citat jag har gjort — finns personer som är intresserade av en sådan dialog för att få fram dessa bedömningar.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Enlund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Enlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Enlund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Enlund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-räkning gav följande resultat:

*Kontrollen av
hundaveln m. m.***§ 7 Kontrollen av hundaveln m. m.**

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1975/76:21 med anledning av motion om kontrollen av hundaveln m. m.

Fru ÅSBRINK (s):

Herr talman! Börjar man observera de uppgifter om vanvård och miss-handel av hundar som når fram till tidningsspaltarna blir man rätt snart djupt upprörd över att sådant får fortsätta att ske i vårt land utan annat än sporadiska ingripanden från över hövan arbetsbelastade myndigheter, som, även om viljan är aldrig så god, saknar resurser till kontinuerlig övervakning av detta fält.

Herr talman! Några exempel för att riksdagsprotokollet skall bära vittne om hur utomordentligt välgrundad jordbruksutskottets positiva skrivning är. Att motionen befunnits vara sådan att remissinstanserna över lag kraftigt stött den är naturligtvis för mina medmotionärer och mig en glädje, men det är också en sorg över att verkligheten är sådan. I Arbetet lördagen den 6 december 1975 kan man läsa följande: "Efter en anmälan om djurplågeri har polisen i Kungsbacka börjat utreda under vilka förhållanden hundar levit i en kennel i distriktet. En hund som hittades död misstänks ha dött av undernäring eller vanvård. --- Polisen har ännu inte kommit i kontakt med kennelägaren som är bortrest."

Från Västgötaslätten berättar en tidning i november - och dess uppgifter bestyrks av hälsovårdsnämndens i Vara protokoll den 11 november 1975 - att man har grava anmärkningar mot en lantbrukare som har hundavel. "Utfodringen av hundarna har utgjorts bl. a. av kadaver efter vuxna, troligen självdöda svin, som dels låg inne hos hundarna, dels inne i och utanför ladugården. " Beträffande hundarna har hälsövardsnämnden förelagt lantbrukaren att dessa skall veterinärbesiktigas omgående, och skall gården i fortsättningen hysa mer än tre tikar skall särskild hundgård ordnas. Självdöda djur skall på lämpligt sätt oskadliggöras. Att använda kropparna efter självdöda grisar som hundföda är olämpligt, då sådana kroppar i regel har en oerhört rik bakterieflora, skriver hälsovårdsnämnden.

GT berättar från den 17 maj 1975: "Gyttjiga, stinkande `rastgårdar`, dolda från insyn med hjälp av granris. Fuktiga, dragiga, kalla kojor utan liggghalm. Två fullvuxna greyhounds instängda i en jordkällare i gyttja, träck och vatten och utan dagsljus. En hund så illa därän att han fick avlivas. Det var vad Göteborgs hälsovårdsnämnds tillsyningsman för djurskydd fann vid en inspektion på en `kennel` norr om Göteborg. Hur länge missförhållandena rätt vet man inte. Först efter anmälan fästes

hälsovårdsnämndens uppmärksamhet på kenneln. 13 hundar fanns i kojorna – 10 vuxna och 3 valpar.

Vidare KvP den 11 maj 1974: "Otrolig vanvård – nio rashundar måste avlivas! I ett gammalt hönshus fanns 19 rashundar – de låg utmärglade och utsultna i ett decimetertjockt lager av avföring och urin. De hade 15 kvadratmeter att vistas på.

– Det var mitt livs chock, säger Sigvard Löwenborg, ordförande för Djurens vänner i Nässjö. Jag larmade hälsovårdsmyndigheterna massor av gånger men de ingrep inte på en hel månad."

"Det var hemskt att se. I ett bås på 13 x 15 decimeter trängdes fem ryska vinthundsvalpar i sörjan. De var tvungna att ligga ovanpå varandra. Nio av de nitton hundarna led av inälvsmask, hade inflammationer och stora sår på benen. Trampdynorna var sönderfräta av urin och avföring. Dessa nio hundar avlivades efter beslut av länsveterinär Svensson."

Expressen berättar den 7 januari 1975 om en hundfabrik i Skåne:

"Detta är en 'hundfabrik'. Den ligger någonstans i Skåne, långt från allfarvägarna. Årligen levererar den hundratals dåliga hundar över hela landet.

Köparnas okunnighet om hundar gör att ägaren till 'hundfabiken' tjänar stora pengar på sin massproduktion av valpar.

Hur många 'hundfabriker' det finns i Sverige vet ingen. Många av dem är okända för myndigheterna. Och hur många miljoner fabrikererna omsätter årligen är också okänt.

Vad man vet är att 'hundfabrikerna' levererar tusentals felaktiga hundar till godtrogna köpare. Hundarna odlas fram i täta kullar. Felaktigheter hos hundarna upptäcks för sent eller inte alls. Ofta är det svårt att få rättelse när man har köpt en hund hos en massodlare. ---

Valparna säljs per annons och mot förskottsbetalning."

Detta, herr talman, är några illustrationer till hur illa beställt det kan vara när okänslighet för djuren går samman med ohejdat begär att komma över lättfångade och oftast obeskattade inkomster. Det torde enligt dem som forskat i den här frågan röra sig om mycket stora summor som man undandrar skattemyndigheterna.

Fiffel och bluff av alla de slag förekommer. Ett par valpar i taget förs in från en lada eller ett uthus till en familj, som mot ersättning visar upp dem som familjeuppfödda små knyten, vilkas ras den förtjusta köparen dess värre ofta är för okunnig att bedöma. Aningslöst litat man tyvärr på säljarens uppgift och certifikat. En mängd falska uppgifter har kunnat beläggas av personer som sökt få någon upprepning på detta område. I ett fall uppgavs en sedan sju år död hund vara fader till en valp.

En ohämmad, okontrollerad och ovederhäftig avel utgör på sitt sätt också en form av djurmisshandel.

Herr talman! Här är kort sagt en utredning och kartläggning av nöden. De många upprörande fall, av vilka nu endast några stickprov redovisats, understryker – vill jag hoppas – att här behövs snabba och effektiva

Nr 41

Onsdagen den
10 december 1975

*Kontrollen av
hundaveln m. m.*

Nr 41

Onsdagen den
10 december 1975

*Kontrollen av
hundaveln m. m.*

insatser från samhällets sida.

Herr talman! Det är med glädje jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan i dess betänkande nr 21.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1975/76:22 med anledning av motioner angående vissa fiskefrågor

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Herr andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle näringsutskottets betänkanden nr 15, 13, 14, 19 och 17 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 10 Kamraren åtskildes kl. 22.47.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert